

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marko Mandelj

**Postmoderna (novodobna) družboslovna znanja
v teoriji in praksi**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marko Mandelj

Mentorica: doc. dr. Alojzija Židan

Somentorica: red. prof. dr. Tina Kogovšek

**Postmoderna (novodobna) družboslovna znanja
v teoriji in praksi**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Predvsem bi se rad zahvalil svoji mentorici doc.dr. Alojziji Židan, ki dolga leta ni obupala nad mano in je verjela, da mi bo uspelo zaključiti študij. S svojim profesionalnim in strokovnim pristopom me je vedno, kadar sem se znašel v slepi ulici, obrnila v pravo smer. Zahvala gre tudi somentorici red. prof. dr. Tini Kogovšek, ki mi je ob hudem časovnem pritisku pomagala z svojimi nasveti.

Zahvala gre tudi staršema, ki sta me v času študija podpirala, ter ženi Katji, ki me spodbujala, naj vendar zaključim svoj študij.

Postmoderna (novodobna) družboslovna znanja v teoriji in praksi

E-izobraževanje kot naslednji razvojni korak v izobraževanju. Tehnološko podprta fleksibilnejša asinhrona oblika izobraževanja. Časovno in prostorsko neomejena oblika izobraževanja, prilagojena širokemu krogu uporabnikov in hitremu toku informacij. Posamezne prvine e-izobraževanja, kot so e-gradiva, komunikacija s pomočjo IKT so že sedaj vključene v izobraževalne procese. Prednost e-izobraževanja je večja prilagodljivost, interaktivnost in hiter dostop do informacij.

Študentom primanjkuje časa za študij. Večina študentov poleg študija dela. Določene vsebine učnega procesa pri klasičnem izobraževanju bi bilo tako smiselno premakniti v virtualno učilnico in študentom na ta način razbremeniti urnik oziroma vsaj doseči določeno časovno fleksibilnost študija. Za njihovo uspešnost pri študiju ni tako pomemben individualen izobraževalni pristop, kot to, da se v določeni študijski obliki najdejo. Sodobni pedagoški pristop bi moral iti v smeri pluralnih izobraževanih pristopov, ponuditi učečemu možnost izbire načina študija. Pomembno je aktivno spremljanje učnih procesov, sprotno evalviranje, implementiranje in aktivna participacija vseh vpletenih akterjev. Le visoko motiviran študent je lahko uspešen.

Ključne besede: e-izobraževanje, študij na daljavo, virtualna učilnica, učno okolje, digitalna generacija, vseživljenjsko učenje, konektivizem.

The post-modern (new age) sociological knowledge in theory and practice

E-Learning as the next evolutionary step in education. Technology-supported flexible asynchronous form of education. Temporally and spatially unlimited form of education adapted to a wide range of users and rapid flow of information. Individual elements of e-learning, such as e-learning, communication using ICT are already involved in the educational process. The advantage of e-learning is more flexibility, interactivity, and quick access to information.

Students don't have enough time to study. Most students working while studying. Some contents of the learning process for a classical education forms would be reasonable to move in a virtual classroom. This way will students relieve the schedule, or at least to achieve some flexibility of study time. For their success in studying it isn't so important an individual educational approach like as they found theirselves in a certain study form. Modern pedagogical approach should go in the direction of plural educational approaches. Offer students to choose the method of study. It is important to actively monitor ongoing evaluation of learning processes, implementation techniques and active participation of all actors involved. Only a highly motivated student can be successful.

Key words: e-learning, distance learning, virtual classrooms, learning environment, digital generation, lifelong learning, Connectivism.

Kazalo

1	Uvod	7
2	Izgubljena generacija.....	8
3	Digitalna generacija mladostnikov (virtualni vrstniki)	9
4	Motivacija.....	11
5	Vseživljenjsko učenje	12
6	Definicija in razvoj študija na daljavo.....	12
7	E-izobraževanje	13
7.1	Učno okolje – virtualna učilnica.....	14
7.2	Kakovost v e-izobraževanju	15
7.3	Metode preverjanja in ocenjevanja.....	17
7.4	DOBA	17
7.5	Razvojne perspektive e-izobraževanja	19
7.6	Konektivizem	20
7.7	Primerjava klasični študij, e-izobraževanje	21
7.8	Prednosti e-izobraževanja	22
8	Metodologija.....	22
9	Hipoteze	22
10	Predstavitev ankete in rezultatov	24
10.1	Opisna statistika.....	24
10.2	Analiza hipotez	25
11	Zaključek	40
12	Literatura	42
	Priloga: Anketa o izobraževanju in študentskem delu	47

Seznam slik

Slika 7.1: Potek online študija DOBA

Seznam tabel

Tabela 7.1: Primerjava klasično izobraževanje, študij na daljavo, e-izobraževanje

Tabela 10.1: Ocenitev ustreznosti posamezne oblike/načina študija

Tabela 10.2: Povezava povprečne ocene študija in ocene posameznih oblik študija

Tabela 10.3: Povprečna ocena študija glede na zadovoljstvo z obstoječo obliko študija

Tabela 10.4: Dostop do informacij za študij

Tabela 10.5: Obseg študija

Tabela 10.6: Izbira oblike študija

Tabela 10.7: Prednosti e-študija

Tabela 10.8: Mnenje o e-študiju

Tabela 10.9: Uporaba novodobnih tehnologij

Tabela 10.10: Medij za spremljanje aktualnih novic

Tabela 10.11: Čas in stroški, povezani z študijem

Tabela 10.12: Primerjava: klasičen dostop in virtualna učilnica

Seznam grafov

Graf 10.1: Strinjanje z obstoječo obliko študija

Graf 10.2: Študentsko delo

Graf 10.3: Čas študija

Graf 10.4: Uporaba interneta

Graf 10.5: Pridobivanje in formacij s pomočjo interneta

Graf 10.6: Vrsta nastanitve v času študija

1 Uvod

Živimo v obdobju vsesplošne globalizacije, v času hitrega razvoja in napredka. Od posameznika se pričakuje avtonomna presoja ter kritični in objektivni duh. Družboslovna znanja (verjetja) pridobivajo na pomenu. Posameznika pripravljajo na aktivno udejstvovanje v globalni demokratični družbi. Kakovostna družboslovna znanja naj bi posameznika motivirala in ga napeljevala k želji po aktivnem izobraževanju.

Poudariti velja, da so družboslovna znanja *mehka znanja* (da so *produkt* družboslovnih disciplin kot mehkih disciplin, vendar imajo ta znanja vselej zelo pomembno vlogo pri oblikovanju socialne zrelosti posameznika, pri oblikovanju njegove socialne inteligence. Slednja bo še posebej pomembna pri oblikovanju globalnega, demokratičnega državljana (Židan 2007).

Izobraževalni sistem je nikoli dokončana forma, ki se neprestano odziva na okolje, v katerem se trenutno nahaja. Dano okolje je gonilna sila razvoja izobraževanja, a je hkrati tudi izobraževalni sistem tisti, ki poskuša začrtati neke norme okolju, v katerem se nahaja.

Družboslovna znanja se danes nahajajo na razpotju med teorijo in prakso (Židan 2007).

Z ustreznim družboslovnim znanjem lahko sledimo ideji štirih Unescovih (Doloresovih) izobraževalnih stebrov: »učiti se, da bi vedeli; učiti se, da bi znali delati; učiti se, da bi znali živeti skupaj; učiti se biti« (Unesco 2016; UNESCO ASP NET, 3–4)

»V kompleksnem pedagoškem delu družboslovja morajo zaživeti različni stili poučevanja. Različni stili poučevanja, ki dopuščajo (bodo tudi dopuščali) različne učenjske stile« (Židan 2004, 15).

V svojem diplomskem delu želim najprej opredeliti in predstaviti družbeno okolje, v katerem se trenutno nahajamo. V poglavju Izgubljena generacija bom poskušal orisati, kam pripelje neodzivnost politike na gospodarske spremembe ter neučinkovito načrtovanje oziroma prepočasno prilagajanje izobraževalnega sistema. Izpostaviti želim tudi potrebo po vseživljenjskem izobraževanju. V poglavju Digitalna generacija bom predstavil današnjo mladino. Mladi, ki danes vstopajo v izobraževalne ustanove, so navajeni, da jih tehnologija spremlja na vsakem koraku, temu so prilagodili svoje delovne navade, način razmišljanja in, kar je

najpomembnejše, način sprejemanja informacij. To so izzivi, s katerimi se bo moral spopasti sodoben izobraževalen sistem. Kako jih motivirati, kako jih naučiti, kako v poplavi informacij posvetiti pozornost izobraževanju. Osebno sem prepričan, da je ena izmed poti e-izobraževanje. Predstaviti želim idejo o didaktičnem pristopu, ki bi se lahko prilagajal posamezniku, njegovim željam, potrebam in znanju ter hkrati zadostil učnim ciljem, ki jih imajo izobraževalne ustanove. Osredotočil se bom na problematiko, kako učečim, predvsem ekonomsko šibkim, ki jih zaradi dela ob študiju pesti pomanjkanje časa, zagotoviti ugodne razmere za učenje in kako doseči ustvarjalno sodelovanje vseh izobraževalnih akterjev. Primerjal bom izobraževalne procese, po klasični poti in po poti intenzivne uporabe novodobnih učnih tehnologij. Opredelil bom pojme, kot so digitalna generacija mladostnikov (virtualni vrstniki), virtualna učilnica, e-študij, ter predstavil tako njihove prednosti kot slabosti. Kot sem že omenil, bom v poglavju Izgubljena generacija izpostavil problem nezaposljivosti. V empiričnem delu diplomskega dela bom povzel in predstavil metodologijo raziskovanja. Z raziskavo bom poskušal najti podlago za osmislitev izpostavljenih hipotez. Na kratko bom opisal vprašanja iz ankete, ki so merila uporabljene spremenljivke, analiziral in interpretiral dobljene rezultate ter jih primerjal z podobnimi raziskavami. V zaključku bom opredelil svoje ideje, ugotovitve in razmišljanja, do katerih sem prišel s pregledom obstoječe literature na omenjeno tematiko in rezultati svoje empirične raziskave.

2 Izgubljena generacija

S pojmom »izgubljena generacija« označujemo za delo sposobno brezposelno mladino, rojeno v zadnjih dveh desetletjih prejšnjega stoletja. Nekateri jo imenujejo tudi generacija brez perspektive (Valenčič 2009).

Četrtnina mlajših od 29 let, sposobnih za delo, je brez dela (Cerovšek 2013).

Čas, ko postanejo mladi ekonomsko neodvisni od svojih staršev, se iz leta v leto podaljšuje. Če so bile še konec prejšnjega stoletja v porastu enojedrne družine, se je to na prelomu tisočletja začelo spreminjati. V porastu so dvojedrne družine, kjer starši skrbijo tako za svoje otroke kot vnuke če se mladi seveda sploh odločijo za otroke. Rodnost je tesno povezana z ekonomskim položajem mladih družin.

Povprečna starost matere ob prvem otroku se je v zadnjem desetletju premaknila s 24 na 29 let (Dolenc 2010).

Finančna in socialna odvisnost mladih družin od svojih staršev je vse pogostejša. Te dvojdrne družine so nekakšen kompenzator oziroma zadnji branik pred zrušitvijo socialne države.

Več kot 90 odstotkov zaposlitev mladih obstaja le za določen ali polovičen deloven čas. Tu je potrebno poudariti, da so ženske v precej slabšem položaju od moških zaradi možne porodniške odsotnosti z dela (Vistoropski 2013).

V letu 2012 smo imeli največjo rast brezposelnosti med mladimi. Prizadevanja vlade niso obrodila zelenih sadov. Potrebna bi bila sistemska rešitev, posamezne akcije so le obliž na globoko rano, spodbujanje samozaposlitev pa je v večji meri samo lepotni popravek statističnih podatkov. Rešitev nastale situacije v kateri so se znašli mladi, je enostavna – zaposlovanje, vendar je zelo težko izvedljiva. Zaposlovanje je predpogoj za vse ostale probleme, kot so dviganje natalitete, stanovanjska problematika, ostali problemi pa se bodo rešili sami, če le poskrbimo za zaposlovanje.

Velik del krivde za nastalo situacijo poleg gospodarske krize nosi tudi zgrešena politika urejanja oziroma, bolje rečeno neurejanja trga delovne sile (Ovsenik 2014).

Dr. Vesna Vuk Godina je v intervjuju za revijo Ona izjavila, da bo najvišjo ceno recesije plačala generacija tridesetih oz generacija Y, kot jo je definirala Mark Bauerlein¹ (Valenčič 2009).

Dr. Godina meni, da je to generacija brez perspektive. Po zaključnem študiju brez zaposlitve vegetirajo. Ekonomsko so odvisni od staršev. Razvoj tehnologij jim je omogočil, da so v konstantnem stiku z sovrstniki, živijo za sedanjost. Njihovo življenje je okupirano s svetom okrog njih. Dobro so podučeni o zadnjih modnih smernicah in popularni kulturi. Politika jih praviloma ne zanima, za knjige nimajo časa, pa tudi z delovnimi navadami se ravno ne morejo pohvaliti (Vistoropski 2013).

3 Digitalna generacija mladostnikov (virtualni vrstniki)

Splošna razgledanost pri mlajših generacijah je vse slabša (Valenčič 2009). Dostopnost interneta in razmah socialnih omrežij je posamezniku virtualno približal svet na doseg roke, po drugi strani pa ga je oddaljil od sočloveka.

Anketa EU Kids Online² je pokazala, da evropski otroci uporabljajo internet dnevno v povprečju 88 min - mlajši manj, starejši več. Polovica anketiranih otrok lahko do

¹ Profesor na Emory University.

² Raziskava je potekala v 25 državah EU na vzorcu 25142 otrok, v starostnem obdobju od 6 do 16 let.

interneta dostopa iz svoje spalnice, tretjina jih dostopa preko mobilnega telefona ali tablice.

Otroci in mladi v Sloveniji internet dnevno uporabljajo v 70%, večkrat na dan pa 45%. Sorazmerno s starostjo delež uporabnikov interneta narašča. Uporabnikov, ki socialna omrežja uporabljajo dnevno, je 41%, vsaj nekajkrat na teden pa skoraj 60%. Spletne brskalnike običajno obiskuje 84% vseh anketirancev (Lobe 2011).

V okviru projekta *Za zdravje mladih* je bila med 1071 osmošolci izvedena raziskava o igranju računalniških iger. Prvič se otroci v povprečju z igrami seznanijo pri sedmih letih. Na dan med tednom povprečno igrajo 1,7 ure, med vikendi pa celo 2,5 ure. Kar 82,1% jih je v zadnjem letu igralo računalniške igrice. Znakom zasvojenosti ustreza 2,5% slovenskih osmošolcev, prednjačijo fantje. Ti posamezniki imajo prvi stik z igrkami pri povprečni starosti 5,5 let, med delavnikom v povprečju igrajo 5,4 ure na dan, med vikendom pa kar 6,9 ure. Imajo slabši učni uspeh, pogosteje ne delajo domačih nalog, imajo slabšo sposobnost samonadzora, pozornosti in so nagnjeni k tveganim dejavnostim (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2016).

V Britaniji so izvedli študijo³ o uporabi tehnologij in ugotovili, da uporaba tehnologije zmanjšuje koncentracijo in spodbuja plagiatorstvo. 63% vprašanih se je počutilo zasvojenih s spletom, 53% pa s prenosnim telefonom. Več kot 90% jih je bilo mnenja, da najdeš več informacij na spletu kot v knjigah, manj kot polovica si pomaga s knjigami pri domači nalogi (T.K.B. 2009).

Priznati pa si moramo, da je prišlo do velikih sprememb v načinu komunikacije, s katerimi se današnji otroci sporazumevajo z vrstniki. James P. Steyer⁴ pojasnjuje: »Ta sprememba neizogibno vpliva na družbeni in čustveni razvoj otroka (24ur.com 2016,1).«

Današnja mladina je z različnimi napravami obdana od šest do devet ur na dan. V raziskavo so zajeli 1200 staršev in otrok, raziskava je pokazala spremenjeno sliko družinskega življenja. Omejevanje uporabe samo s fiksiranjem časa, preživetega na spletu, je premalo. Z mladostniki je potrebno vzpostaviti odprto diskusijo in jim razložiti pravilno in varno uporabo interneta (Duerager 2012).

Vse več dejavnosti se odvija na spletu, zato je logično, da uporaba in čas, preživet na spletu, narašča. Razveseljujoče pa je dejstvo, da mladi še vedno dajejo velik

³ Raziskava Techno Addicts: Young Person Addiction to Technology je potekala med 267 učenci in dijaki, v starostnem obdobju od 11 do 18 let.

⁴ Ustanovitelj in direktor neprofitne organizacije, Common Sense.

pomen medsebojnemu druženju in ga ne nadomeščajo z virtualnim, ampak ga zgolj nadgrajujejo. Prostor ni več ovira. Novih načinov komunikacije se aktivno poslužujejo, ko se poglobljajo v teme, ki jih zanimajo, sodelujejo v skupinah, s katerimi delijo skupne interese (24ur.com 2016).⁵

Pri oblikovanju smernic razvoja izobraževalnih politik, bo potrebno dati poudarek prizadevanjem, kako osvežiti učni pristop, da bi čim bolj motivirali posameznika v učnem procesu.

4 Motivacija

Motivacija je ključni dejavnik za učinkovito izobraževanje. Izobraževalni proces je lahko uspešen le ob upoštevanju kulturnega in družbenega ozadja ter ob upoštevanju individualnih interesov posameznika. Proces poučevanja in osebna motivacija se morata obvezno dopolnjevati, saj se le na ta način ustvari pozitivno okolje za uspešno učenje.

Novе informacije morajo vedno nadgrajevati že pridobljeno znanje. Učni proces lahko pospešimo z različnimi pristopi, s provokativno postavljenimi vprašanji, s soočanjem različnih mnenj ali z argumentiranimi konfliktnimi situacijami. Vendar pa je nazadnje vedno učeči tisti ključni dejavnik, ki mora s svojo aktivnostjo priti do znanja.

Aktivno učenje temelji na preverjanju in logičnem sklepanju. Spodbuja razvoj razmišljanja. Izkušnje si pridobiva z opazovanjem in razčlenjevanjem problema ter iskanjem in za primerjavo med podobnimi primeri (Žakelj 2005).

Pomembno je sodelovanje med vsemi vpletenimi, učenje ni zadeva posameznika. Pedagoška komunikacija mora biti večsmerna (vertikalna, horizontalna) predvsem pa demokratična (Židan 2009).

Znanje, ki ga osvojimo, moramo razumeti. Znanje je osvojeno, ko je posameznik sposoben neko znanje razumsko posredovati naprej.

Poznamo rek *človek se uči vse življenje*. Včasih se je to nanašalo na neformalna znanja, izkušnje, ki jih človek z leti pridobi. Danes, v dobi informacij, pa to postaja

⁵ Prejšnji teden smo imeli družinsko srečanje. Starejši smo sedeli za mizo, premlevali aktualno dogajanje, politiko in povsem vsakdanje zadeve. Med nami je bilo tudi nekaj najstnikov. Edina prošnja, ki so jo imeli, je bil dostop do brezžičnega internet omrežja. Sedeli so v dnevni sobi na kavču, vsak z svojo napravo v roki zatopljen v svoj svet. Interakcije oziroma komunikacije med njimi ni bilo. Komunicirali so z virtualnimi vrstniki, ki so si jih sami izbrali in s katerimi so se verjetno počutili veliko bližje kot pa z ljudmi, s katerimi so se trenutno nahajali v realnem času in prostoru.

nuja tudi na formalni ravni. Znanje je potrebno nenehno osveževati in nadgrajevati, če želimo eksistirati v sodobnem okolju. Vseživljenjsko učenje postaja praksa.

5 Vseživljenjsko učenje

Količina znanja nenehno raste, hkrati pa obstoječe znanje zastareva. Klasično izobraževanje ni najbolj optimalno za uresničitev koncepta vseživljenjskega učenja. Odraslo prebivalstvo, predvsem delovno aktivno prebivalstvo, je precej omejeno s časom, ki ga lahko nameni za študij. Vseživljenjsko učenje potrebuje večjo prožnost pri izvedbi študija, tako prostora kot časa in obsega vsebin.

V Evropski uniji so ključne kompetence za vseživljenjsko učenje naslednje: »komuniciranje v maternem jeziku in tujih jezikih, matematične kompetence in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalne kompetence, kompetence za učenje, socialne in državljanske kompetence, smisel za iniciativnost in podjetništvo, kulturna ozaveščenost in sposobnost izražanja« (Official Journal of the EU v Bregar 2010, 10).

Klasične oblike izobraževanj za vseživljenjsko učenje niso najbolj primerne. Kot sem že omenil, je glavni problem pomanjkanje časa. V tem primeru pride do polne uporabne vrednosti e-izobraževanje.

6 Definicija in razvoj študija na daljavo

Predhodnik e-izobraževanja je bil študij na daljavo. Študij na daljavo je »izobraževalni proces, v katerem sta učitelj in učenec prostorsko ločena« (Bregar v Bregar 2010, 10).

Za študij na daljavo je značilno, da učeči nima neposrednega stika z učiteljem. Prenos znanja poteka posredno preko učnih pripomočkov, komunikacija pa preko različnih medijev.

Študij na daljavo je sprva potekal v obliki dopisnih tečajev, z razvojem je v 20. stoletju prešel na nove medije, kot sta bila radio in kasneje televizija.

V preteklosti je študij na daljavo prišel v poštev, ko klasična oblika izobraževanja zaradi določenih preprek ni bila izvedljiva (npr. Avstralija, veliko ozemlje).

Z eksponentnim razvojem IKT⁶ in digitalizacijo svetovnega prebivalstva, pa študij na daljavo postane v obliki e-izobraževanja resna alternativa klasičnemu izobraževanju (Bregar 2010).

7 E-izobraževanje

Na splošno ob besedni zvezi e-izobraževanje pomislimo na izobraževanje, pri katerem se uporablja sodobna tehnologija (IKT). Ta definicija je zastavljena precej na široko.

E-izobraževanje v osnovi delimo v dve skupini. V prvo skupino uvrščamo e-izobraževanje v širšem pomenu in v drugo ožje opredeljeno e-izobraževanje.

Za e-izobraževanje v širšem pomenu lahko štejemo vsako izobraževanje, ki v svojem procesu koristi posamezne elemente IKT. E-izobraževanje v širšem pomenu besede je danes že sestavni del klasičnega izobraževalnega procesa.

Glavne značilnosti takšne oblike izobraževanja so - uporaba IKT poteka nepovezano, le v določenih segmentih izobraževalnega procesa; učni proces temelji na tradicionalnih metodah; obseg neposrednega poučevanja je nespremenjen.

Zanj so značilne objave zapiskov predavanj, ostalih študijskih gradiv, katerih edini cilj je zmanjšati stroške publikacije in povečati dostopnost.

Druga skupina e-izobraževanje opredeljuje ožje. E-izobraževanje omogoča takojšnjo komunikacijo med vsemi vpletenimi akterji, stalen dostop do informacij, ne glede na čas in prostor. E-izobraževanje poteka v okolju standardnih internetnih tehnologij.

Osnovni pogoj, primerna tehnološka infrastruktura, danes večinoma ne predstavlja več problema. Večji problem za učinkovito uvedbo e-izobraževanja danes predstavlja neustrezno strokovno osebje, neustrezne poslovne odločitve, pomanjkljivo organizacijsko načrtovanje, neustrezno sledenje trgu in uporabnikom izobraževalnih storitev in seveda ključna prilagoditev pedagoških metod.

⁶ Informacijsko komunikacijska tehnologija.

7.1 Učno okolje – virtualna učilnica

Temeljna izhodišča in merila za ustrezno izbiro učnega okolja v e-izobraževanju so pedagoški, tehnološki in ekonomski vidik.

Tehnološka podpora zajema tri ravni:

- vsebino, ki zajema pripravo in posredovanje gradiv;
- komunikacijo, ki zajema vsa orodja, ki omogočajo komunikacijo v izobraževalnem procesu (elektronska pošta, socialna omrežja, Skype...);
- menedžment orodja, ki so potrebna za upravljanje in organizacijo (Bregar 2010).

Učno okolje ali *sistemi za upravljanje izobraževanja in učnih vsebin* (Slovar informatike v Bregar 2010), imenujemo orodja za pripravo in posredovanje e-gradiv, različne aplikacije za komuniciranje, testiranje in ocenjevanje. Eno izmed takšnih najbolj razširjenih učnih okolij je prosto dostopni Moodle. Učna okolja so velikokrat podprta še z različnimi drugimi orodji, ki omogočajo komunikacijo, kot so npr. razni blogi, forumi, Skype.

Za učna okolja so značilne naslednje vsebine:

- kazalo vsebin in vsebina programa,
- orodja za komuniciranje in obveščanje, posredovanje znanja,
- orodja za pošiljanje nalog v ocenjevanje,
- orodja za objavljanje in prenos gradiv.

Vsi uporabniki imajo v naprej določene pravice dostopa in vpogleda v različne ravni učnega okolja, različno za avtorje gradiv, mentorje in učeče. Administratorji skrbijo za tehnično podporo in pravilno delovanje vseh orodij učnega okolja.

Lastnosti, pomembne za pravilno izbiro učnega okolja:

- »pedagoški vidik
- stabilnost
- število dosedanjih uporabnikov
- tehnični pogoji
- ekonomski vidik« (Bregar 2010, 161).

V Sloveniji se velika večina izobraževalnih ustanov poslužuje Moodle učnega okolja. Večina ustanov koristi le posamezna orodja, npr. arhiviranje e-gradiv, orodja za obvestila, forume.

7.2 Kakovost v e-izobraževanju

Zagotavljanje kakovosti v izobraževanju je ena izmed temeljnih zahtev sodobnih oblik izobraževanj.

Kakovost je zagotovljena, ko je neka oblika izobraževanja skladna s postavljenimi standardi, normativi in dosega zastavljene izobraževalne cilje (DOBA Fakulteta).

Formalno se kakovost posameznega programa ali institucije zagotavlja z akreditacijo. Za akreditacijske postopke skrbijo zato pooblašene organizacije.

Sprva se je dokazovalo, da je e-izobraževanje enako kakovostno kot tradicionalne oblike izobraževanj. Nato pa se je izkazalo, da je e-izobraževanje bolj kakovostno kot tradicionalne oblike izobraževanj, predvsem z vidika večje individualizacije in več interakcije. Svoje so prispevali globalizacijski procesi.

Za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v e-izobraževanju so potrebni drugačni pristopi kot pri tradicionalnem izobraževanju. V Evropi so v okviru projekta SEEQUEL⁷ opredelili merila za tri temeljna področja e-izobraževanja, to so viri, učni procesi in okoliščine, v katerih poteka izobraževanje (Bregar 2010).

Področja zagotavljanja kakovosti v e-izobraževanju so naslednja:

- »načrtovanje e-izobraževanja,
- razvoj e-izobraževanja,
- menedžment e-izobraževanja
- pedagoška podpora,
- zagotavljanje kakovosti in evalvacije« (Bregar 2010, 271).

E-izobraževanje mora imeti dobro strategijo izobraževalnega procesa, izdelana gradiva, cilji morajo biti jasno opredeljeni. Postavljen mora biti finančni in tržni konstrukt. V procesu izobraževanja morajo biti uporabljeni ustrezni mediji in orodja. Izdelava in priprava gradiv mora biti, na visokem profesionalnem nivoju. Poskrbljeno mora biti za ustrezno ocenjevanje in vrednotenje znanja. Nenazadnje mora biti vsem vpletenim v izobraževalnem procesu zagotovljena pedagoška, administrativna in tehnična podpora.

Uspešen program e-izobraževanja je tisti, ki lahko hitro odreagira na izobraževalne potrebe, hkrati pa zagotavlja kakovost in je finančno vzdržen.

⁷ Sustainable Environment for the Evaluation of Quality in e-learning.

Projekt je bil zasnovan z namenom uveljavljanja skupne evropske strategije e-izobraževanja na meddržavni ravni ter zagotavljanja standardov in norm. Pod svojim okriljem združuje vse vpletene na področju e-izobraževanja ter hkrati skrbi za razvoj, rast in kvalitetno omrežje ponudnikov e-izobraževanja na področju EU.

E-izobraževanje ima drugačno strukturo stroškov. Tu je treba izpostaviti predvsem razvojne stroške, ki so pri tradicionalnem izobraževanju precej nižji, s tem da stroški kadra ostajajo nekje na isti ravni. Še največjo korist imajo šolajoči zaradi prihranka na času in zmanjšanja priložnostnih stroškov.

Za zagotavljanje kakovosti je zelo pomembna tudi pedagoška podpora, ki zajema učna gradiva in podporo mentorjev.

Ključna področja so:

- »vsebinska skladnost z učnimi cilji,
- strokovnost in aktualnost,
- tehnična in oblikovna ustreznost,
- skladnost učnega okolja z drugimi informacijskimi sistemi in orodji,
- preprostost uporabe in zanesljivost,
- interaktivnost,
- možnost za personalizacijo gradiv« (Bregar 2010, 273).

Za kakovosten izobraževalni proces je zelo pomembna večsmerna interakcija, tako med samimi učenci kot med učenci in mentorjem.

Prvine kakovostne izvedbe izobraževalnega procesa se ne razlikujejo od tradicionalnih izobraževalnih programov: strokovnost učiteljev, spodbujanje pozitivnih stališč in refleksije.

V izobraževanju se z evalvacijo presoja učni načrt in doseganje zastavljenih ciljev posameznega izobraževalnega programa. Kot osnova za izvajanje evalvacije se je uveljavil Kirkpatrickov model: »odzivi, učenje, vedenje, dosežki/rezultati« (Bregar 2010, 276).

Namen evalvacije je zagotavljanje povratnih informacij, ugotavljanje primernosti programa, možnosti izboljšav, spremljanje učnega napredka udeleženca in ugotavljanje, ali so bili doseženi učni cilji (Miglič v Bregar 2010, 278)

7.3 Metode preverjanja in ocenjevanja

V procesu e-izobraževanja največkrat osebnega stika med učečim in mentorjem ni. Posledično je zato ocenjevanje manj subjektivno. Preverjanje znanja je pogosto asinhrono. Pri vprašalnikih zaprtega tipa je samodejno s pomočjo računalnika. Tako ocenjevanje se lahko izvaja, ko to ustreza učečemu, da dobi takojšnjo povratno informacijo. Mentor ima tako možnost prilagoditi učni proces posamezniku - njegovemu napredku.

Enostavno je tudi preverjanje predznanja, da se že v osnovi prilagodi učni proces ravni učenčevega znanja (Bregar 2010).

7.4 DOBA

Pri nas je lep primer učinkovitega e-izobraževanja DOBA Fakulteta za uporabne poslovne in družbene študije Maribor.

DOBA Fakulteta je zasebna samostojna visokošolska izobraževalna ustanova. Ponaša se z mednarodno akreditacijo s certifikatom kakovosti online študija UNIQUE⁸, ki ga podeljuje EFEQUEL⁹. Področja, ki jih vzamejo pod drobnogled, so načrtovanje e-izobraževanja, učni viri in učni proces.

Način študija in izpiti so prilagojeni zaposlenim študentom. Kakovost programov zagotavljajo z sistematično notranjo samoevalvacijo. V samoevalvacijo zajamejo vse vpletene v izobraževalnem procesu, od študentov, mentorjev do administrativnih delavcev. Njihovi programi so mednarodno priznani.

Visoko uspešnost študentov dosegajo z aktivnimi sodobnimi metodami dela, praktično in problemsko usmerjenostjo študija ter z sprotim preverjanjem in ocenjevanjem. Za učno okolje uporabljajo platformo Blackboard¹⁰.

Visokošolski učitelji pripravijo in izvedejo predmet skladno z učnim načrtom, strokovno svetujejo in izvajajo govorilne ure (online, prek elektronske pošte ali v živo). Nepogrešljivi so online mentorji, ki svetujejo in usmerjajo študente, dnevno spremljajo študentov napredek, na razpolago so jim 24ur/7dni v tednu, po potrebi motivirajo in v sodelovanju z nosilcem predmeta dajejo študentom povratne informacije. Vodja programa svetuje študentom, nudi jim podporo pri strokovni rasti,

⁸ UNIQUE, certifikat za kakovostno izvajanje študija, s pomočjo IKT, v skladu z najvišjimi evropskimi standardi.

⁹ EFEQUEL, Evropska fundacija za kakovost v e-izobraževanju.

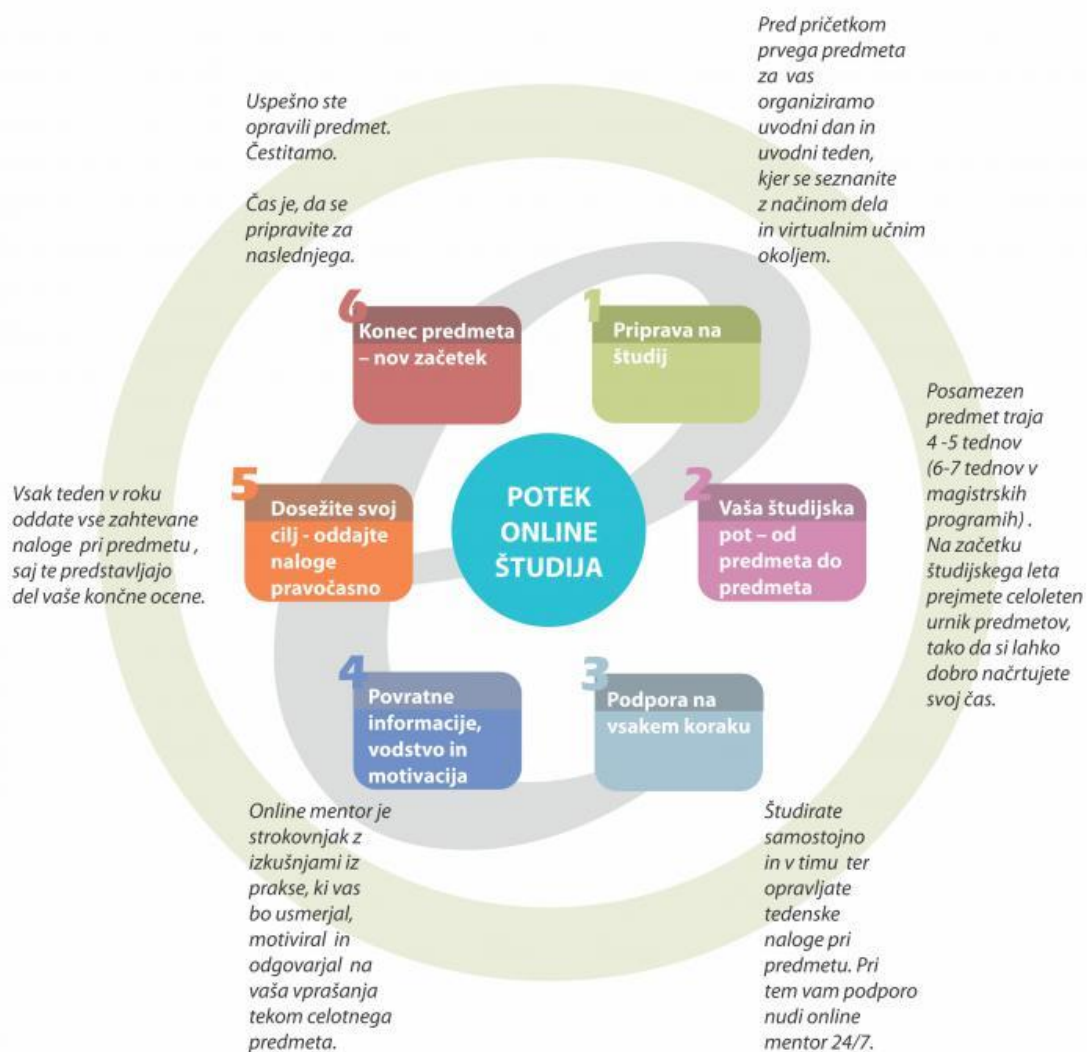
¹⁰ Virtualno učno okolje.

skrbi za vsa vprašanja, povezana s pedagoškim procesom, vzdržuje kontakt s študentom. Programi se izvajajo v štirih jezikih.

V začetku leta študent dobi seznam vseh predmetov, tako da lahko načrtuje potek študija. Študij poteka modularno, en predmet naenkrat, v obdobju 4-6 tednov. Študent sam odloča, kdaj se bo učil. Opravlja tedenske naloge, ki jih mora v roku oddati, saj so del končne ocene.

V letih delovanja je diplomiralo že preko 3000 študentov (DOBA Fakulteta).

Slika 7.1: Potek online študija DOBA

Vir: DOBA Fakulteta.

7.5 Razvojne perspektive e-izobraževanja

E-izobraževanje se hitro uveljavlja predvsem pri strokovnem usposabljanju v podjetjih, hkrati z razvojem spleta, ki se vse bolj iz medija za prenašanje informacij spreminja v okolje za ustvarjanje in izmenjavo znanj, se krepi in uveljavlja e-izobraževanje.

Večina visokošolskih ustanov želi z informatizacijo izobraževanja povečati prožnost učnih procesov in dostopnost vsebin, le izjemoma vpeljejo celostno e-izobraževanje.

E-izobraževanje je zelo razširjeno na severnoameriški celini, Avstraliji in Novi Zelandiji. Po podatkih OECD v Evropi preko online študija v povprečju študira okoli 23% vseh študentov.

Evropska komisija je v Lizbonski strategiji jasno izpostavila potencial IKT. Strateški cilj Evropske unije je postati kar najbolj konkurenčna, na znanju temelječa družba.

E-izobraževanje podrobneje opredeljuje temeljni dokument (E-Learning Initiative), ki predvideva vpeljevanje vseživljenjskega izobraževanja s pomočjo IKT in z okrepljenim sodelovanjem med gospodarstvom in izobraževalnimi ustanovami (Bregar 2010).

V razvojni strategiji poudarjajo pomen interaktivnega učenja, samostojnega oblikovanja učnih vsebin in posamezniku prilagojenega učenja (European Commission v Bregar 2010).

V Sloveniji med prioritete uvrščamo vseživljenjsko učenje s pomočjo novih tehnologij. E-izobraževanje v večjem obsegu še ni zaživelo. Večinoma gre za spletne objave učnih vsebin, orodja za obveščanje, v podporo tradicionalnim oblikam izobraževanja. Izjema je DOBA Fakulteta.

Ministrstvo za šolstvo in šport podpira projekt e-šolstvo, v okviru katerega podpira tudi razvoj e-gradiv.

Za e-izobraževanje so značilne naslednje razvojni koraki:

- izobraževanje poteka vsepovsod,
- učeči so vodilo,
- učenje je vseživljenjski proces,
- učenje ni več odvisno od učitelja ali ustanove.

Spodbujevalci sprememb so mlajše digitalne generacije, ki so navajene spremljati in sprejemati informacije iz več virov hkrati, vendar zgolj površinsko. Informacije iščejo, ko jih potrebujejo.

Po podatkih OECD naj bi do leta 2025 preko online študija študiralo med 30 in 80 milijonov študentov po svetu (DOBA Fakulteta).

Mladi od 16 do 24 let najpogosteje komunicirajo preko mobilnih telefonov, kar je pomembna informacija za nadaljne smernice razvoja e-izobraževanja (Sulčič 2011).

7.6 Konektivizem

»Konektivizem izhaja iz stališča, da je znanje ali razumevanje prisotno v omrežjih med ljudmi in da je učenje proces povezovanja, rasti in navigacije teh omrežij« (Siemens in Tittenberger v Bregar 2010, 27).

»Temeljna načela konektivizma so:

- učenje in znanje se manifestira z različnostjo pogledov in mnenj;
- učenje je proces povezovanja specializiranih informacijskih virov;
- znanje je lahko zunaj človeka;
- odločilna je sposobnost vedeti več;
- za posodabljanje znanja je odločilno vzdrževanje povezav;
- temeljna sposobnost je sposobnost prepoznavanja povezav med področji, zamislimi in koncepti;
- temeljni cilj učenja je pridobivati najaktualnejše znanje« (Siemens v Bregar 2010, 27).

Podpira razvoj spleta v smeri socialnih omrežij. Za novo nastali splet so značilne naslednje predpostavke: preprost dostop do uporabniških storitev; povezovanje obstoječih tehnologij ali storitev, dejavno sodelovanje uporabnikov pri oblikovanju informacij, možnost uporabe storitev v različnih operacijskih sistemih (Rosen 2006).

Dodatna gonilna sila je hiter razvoj mobilne tehnologije, spletno objavljanje (blogi, govor v omrežju IP (Skype, Viber), mobilno učenje, orodja za socialno povezovanje (Facebook, Twiter, ...) (Siemens in Tittenberger v Bregar 2010).

E-izobraževanje postaja virtualni prostor za izmenjavo znanj in ne zgolj prenašanje informacij. Prostorsko neodvisni akterji vsebino ustvarjajo in uporabljajo.

7.7 Primerjava klasični študij, e-izobraževanje

V tem poglavju bom primerjal klasično izobraževanje, študij na daljavo kot predhodnik e-izobraževanja in seveda izobraževanje. Izpostavil bom najbolj očitne razlike med posameznimi oblikami izobraževanja.

Tabela 7.1: Primerjava klasično izobraževanje, študij na daljavo, e-izobraževanje

KLASIČNO IZOBRAŽEVANJE	ŠTUDIJ NA DALJAVO	E-IZOBRAŽEVANJE
prostorska omejenost	prostorska neodvisna izpeljava učnega procesa	prostorska in časovna neodvisna izpeljava učnega procesa
vir znanja predavatelj in literatura	omejen dostop do virov znanja, predvsem vezano na literaturo in v naprej pripravljeno učno gradivo	dostopnost in odprtost virov znanja
več smerna komunikacija v realnem času omejena s prostorom	okrnjena komunikacija z zamikom	prožnost in raznolikost načinov komunikacije
učna gradiva vsebinsko determinirana in linearna	učna gradiva vsebinsko determinirana in linearna	učna gradiva, odprta, prožna, interaktivna
uporaba IKT parcialna	uporaba tehnologije enosmerno (radio, TV)	uporaba IKT celostno integrirana
tradicionalni pedagoški koncepti	tradicionalni pedagoški koncepti	sodobni pedagoški koncepti, izhajamo iz učečega, težnja po ustvarjanju novih znanj
hierarhičen determiniran način prenosa znanja	hierarhičen determiniran način prenosa znanja	spodbuja kreativnost učečega

7.8 Prednosti e-izobraževanja

Za učečega, večinoma sem jih omenil že v prejšnjem poglavju, kjer sem primerjal klasično izobraževanje in e-izobraževanje, je pomembna predvsem večja prilagodljivost poteka študija (čas, prostor, hitrost), hiter dostop do informacij, interaktivnost, prilagajanje učnih procesov specifičnim potrebam posameznika, transparentnost izobraževanja in razvoj novih znanj in kompetenc.

Po drugi strani pa je kar nekaj prednosti tudi za izobraževalne ustanove, znižanje stroškov (učno osebje, stroški povezani s prostori, cenejša organizacija in izpeljava). Izpostavimo lahko še kakovostnejše storitve, večjo preglednost in konsistentnost izvedbe, večjo objektivnost ocenjevanja, sodobne pedagoške prijeme (inovacije), hitro prilagajanje potrebam učečega, hitrejšo izpeljavo izobraževanja, boljše možnosti trženja programov, internacionalizacijo.

8 Metodologija

Poskušal sem v čim večjem obsegu pregledati obstoječo literaturo in dostopne informacije na izbrano temo. Izvedel sem spletno anketo in analiziral dobljene rezultate. Raziskavo sem izvedel med sedanjimi in bivšimi študenti družboslovne smeri.

9 Hipoteze

HIPOTEZA 1: *Individualni učni pristop ima pozitiven učinek na uspešnost študija.*

V tem primeru bom poskusil dokazati, da so učeči že v obstoječih učnih praksah bolj motivirani in zainteresirani ter posledično uspešnejši, kadar gre za projektno delo, kot pa, kadar gre za klasičen učni proces.

»V sodobnih pedagoških praksah je tesno sodelovanje med učitelji in učenci ter aktivno vključevanje učenca v (individualiziran) učni proces ključno« (Spodbudimo učno uspešnost slovenskih mladostnikov 2013, 2) za uspešnost učečega.

HIPOTEZA 2: *Virtualna učilnica oziroma e-študij, prilagojen posamezniku, bistveno skrajša čas trajanja študija.*

V virtualni učilnici bi lahko učeči aktivno sodeloval, ne glede na čas in kraj, komunikacija pa bi potekala preko IKT tehnologij (multimedijsko, interaktivno e-

gradivo, komuniciranje preko forumov). Izostanki s predavanj in vaj zaradi občasnih del bi postali preteklost.

Študentje, ki nadzirajo svoje učenje, so uspešnejši – samoregulativno učenje (Radovan 2010). Pri klasičnih oblikah izobraževanja je to težje izvedljivo; urniki predavanj, vaj so določeni s strani fakultete, proste roke imajo le pri času, namenjenem za študij, medtem ko imajo pri e-izobraževanju (virtualni učilnici) študentje povsem proste roke, držati se morajo le rokov za končno oddajo izdelkov.

HIPOTEZA 3: Učeči imajo osnove in predznanje za uporabo novih tehnologij.

Študentje za e-študij potrebujejo širokopasovni dostop do interneta, osebni računalnik in potrebno programsko opremo za komunikacijo in delo preko spleta (Lapuh 2011).

Vsebina se do učečega prenaša preko osebnih računalnikov, mobilnih telefonov (E-izobraževanje 2013). Po podatkih Eurostat-a iz leta 2014 ima v Sloveniji širokopasoven dostop 77% gospodinjstev. V Sloveniji je dnevno uporabljalo internet 57% posameznikov starih med 16 in 74 let. V socialnih omrežjih se je udeleževalo 42% posameznikov, aplikacij za shranjevanje in skupno rabo datotek na internetu pa se je posluževalo 18%¹¹ in 14%¹² posameznikov starih med 16 in 74 let (Eurostat 2015). Za uspešno izvajanje mora imeti učeči znanje in pripravljenost za uporabo interneta ter ustrezno računalniško in internetno pismenost (Florjančič 2003).

Med mladimi je kar 95,2% rednih uporabnikov interneta. Najbolj razširjena je uporaba e-pošte. Pri mlajših uporabnikih pa prednjačijo socialna omrežja 78,7%. 52,0% mladih sodeluje v internetnih klepetalnicah in forumih (SURS¹³ v Sulčič 2011,150).

HIPOTEZA 4: Virtualna učilnica pomeni bistveno znižanje stroškov študija.

Pri znižanju stroškov za študij imam v mislih predvsem znižanje stroškov za učeče, bivanje in prevoz. Nezanemarljiv je tudi prihranek na času, tako imenovani priložnostni strošek¹⁴ (Bregar 2010).

Pri e-izobraževanju ni prevoznih stroškov, cestnin in parkirnin. Ni potrebe po obiskovanju knjižnice. Ni stroškov s kopiranjem (DOBA Fakulteta).

¹¹ Shranjevanje datotek.

¹² Skupna raba datotek.

¹³ Statistični urad Republike Slovenije.

¹⁴ Čas, ki bi ga lahko namenili za druge dejavnosti.

10 Predstavitev ankete in rezultatov

Anketo sem izvedel preko spletne aplikacije 1KA. Uporabil sem več načinov pristopa do anketirancev. Najprej sem poslal vabila poznanim ljudem (bivši sošolci z FDV) preko elektronske pošte in socialnega omrežja Facebook in jih prosil, naj posredujejo anketo naprej. V drugem koraku (povsem naključni anketiranci), pa sem objavil link na socialnem omrežju Facebook, na svojem profilu in na profilih, povezanih z FDV.¹⁵ V anketo mi je uspelo zajeti 84 anketirancev. Na anketni nagovor je kliknilo 375 potencialnih anketirancev, vendar se vsi na žalost niso odločili za reševanje ankete. To pripisujem dejstvu, da sem anketo objavil na javno dostopnih profilih.

10.1 Opisna statistika

V analizo je bilo vključenih 31 (42,5%) moških in 42 (57,5%) žensk, 11 anketirancev podatka o spolu ni podalo.

Anketiranci, zajeti v vzorec, so se rodili med leti 1974 in 1999, torej so bili stari med 17 in 42 let. Največ anketirancev se je rodilo leta 1982 in 1984, torej je bilo največ anketirancev starih 32 in 34 let. Ponovno 11 anketirancev podatka o letu rojstva ni podalo.

V povprečju so anketiranci dosegli povprečno oceno 7,62 (SD=0,70) na dosedanjem študiju, pri čemer je bilo najnižje doseženo povprečje 6,50 in najvišje doseženo povprečje 9,20. Ponovno 11 anketirancev podatka o povprečni oceni ni podalo.

Večina anketirancev (72,9%) prihaja iz omrežne skupine 01 (torej Ljubljana z okolico), iz preostalih omrežnih skupin je anketirancev manj, najmanj (5,1%) iz omrežne skupine 02 (Maribor z okolico). 25 anketirancev odgovora na to vprašanje ni podalo.

¹⁵ @fdv.si, @FDV.analitska.sociologija in @FDVapju.

10.2 Analiza hipotez

HIPOTEZA 1: *Individualni učni pristop ima pozitiven učinek na uspešnost študija.*

Tabela 10.1: Ocenitev ustreznosti posamezne oblike/načina študija

	Povprečje (x)	N	St. odklon (s)	t	Prostostne stopnje	p
Klasična oblika študija	3,4644	75	,76194	-1,605	74	,113
Neklasična oblika študija	3,6373	75	,72760			

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Spremenljivke, ki so sodile pod sklop, v katerem so udeleženci ocenjevali ustreznost oblike/načina študija, smo z izračunom povprečja vseh spremenljivk, ki so sodile v posamezno skupino, razdelili v klasično obliko študija (predavanja, seminarske naloge in učenje iz literature) ter neklasično obliko študija (vaje oziroma študij v manjših skupinah, timsko delo, projektno delo, raziskovanje – pod mentorstvom, praksa – delo na terenu). S t-testom za parne vzorce smo preverili, ali obstaja statistično značilna razlika v oceni ustreznosti obeh oblik študija. Rezultati so pokazali, da statistično značilna razlika ne obstaja ($p > 0,05$), so pa neklasično obliko anketiranci ocenili višje kot klasično, kar pomeni, da je po njihovem mnenju ustrežnejša.

Tabela 10.2: Povezava povprečne ocene študija in ocene posameznih oblik študija

	Povprečna ocena	Predavanja	vaje - študij v manjših skupinah	Timsko delo.	Projektno delo.	Seminarske naloge.	Raziskovanje – pod mentorstvom.	Praksa – delo na terenu.	Učenje iz literature.
Povprečna ocena	1								
Predavanja.	,270*	1							
Vaje - študij v manjših skupinah.	,288*	,555**	1						
Timsko delo.	,204	,262*	,712**	1					
Projektno delo.	,301**	,185	,380**	,662**	1				
Seminarske naloge.	,039	,045	,047	,084	,254*	1			
Raziskovanje – pod mentorstvom.	-,029	,262*	,174	,153	,307**	,316**	1		
Praksa – delo na terenu.	-,088	,075	,218	,267*	,355**	,010	,093	1	
Učenje iz literature.	,046	,086	-,198	-,173	-,013	,551**	,249*	-,204	1

*p < 0,05; **p < 0,01.

Iz tabele 10.2, kjer smo uporabili Pearsonov koeficient korelacije, lahko razberemo, da povprečna ocena študija statistično značilno ($p < 0,05$) pozitivno srednje močno korelira z predavanji, vajami in projektnim delom, medtem ko povprečna ocena s preostalimi spremenljivkami statistično značilno ne korelira. To torej pomeni, da višje kot anketiranci ocenjujejo predavanja, vaje (študij v manjših skupinah) in projektno delo, višjo imajo povprečno oceno študija in obratno. Torej lahko povzamemo, da uspešnost ni odvisna od individualnega učnega pristopa, ampak od zadovoljstva oziroma strinjanja učečega s posamezno učno obliko. Višje kot je strinjanje s posameznimi učnimi oblikami, višja je povprečna ocena.

Tabela 10.3: Povprečna ocena študija glede na zadovoljstvo z obstoječo obliko študija

		N	Povprečje (x)	St. odklon (s)	t	p
Obstoječa oblika študija (urnik, predavanja, vaje, izpiti) mi ustreza.	da	28	7,8286	,73377	2,081	,041
	ne	45	7,4833	,66023		

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

S t-testom za neodvisne vzorce smo preverili, ali obstaja razlika v povprečni oceni dosedanega študija glede na zadovoljstvo z obstoječo obliko študija. Rezultati t-testa za neodvisne vzorce so pokazali, da obstajajo statistično značilne razlike ($p < 0,05$) v povprečni oceni študija glede na ustreznost obstoječega študija, in sicer imajo tisti, ki so z obstoječim študijem zadovoljni, višjo povprečno oceno, kot tisti, ki niso.

Tabela 10.4: Dostop do informacij za študij

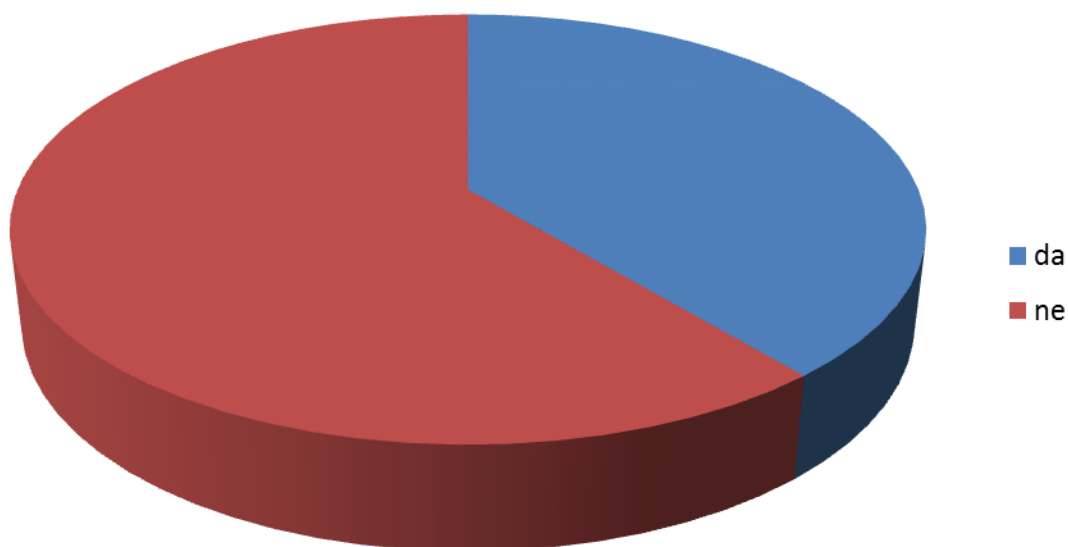
	Povprečje (x)	N	St. odklon (s)	t	Prostostne stopnje	p
Klasičen dostop	3,5878	74	,59885	4,437	73	< ,01
Modernejši dostop	3,1464	74	,71723			

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Spremenljivke, ki so sodile pod sklop, v katerem so udeleženci ocenjevali, kje najpogosteje pridejo do informacij, potrebnih za svoj študij, smo z izračunom povprečja vseh spremenljivk, ki so sodile v posamezno skupino, razdelili v klasičen dostop (predavanja (profesor), knjige (knjižnica)) ter modernejši dostop (E-gradivo (literatura objavljena na spletu), Splet (wikipedija...), praktične izkušnje (študentsko delo)). S t-testom za parne vzorce smo preverili, ali obstaja statistično značilna razlika v oceni obeh oblik dostopa. Rezultati so pokazali, da obstaja statistično značilna razlika ($p < 0,05$), in sicer se anketiranci pogosteje poslužujejo klasičnega dostopa, saj je bilo povprečje na tej spremenljivki višje.

Graf 10.1: Strinjanje z obstoječo obliko študija

Obstoječa oblika študija (urnik, predavanje, vaje, izpiti) mi ustreza.

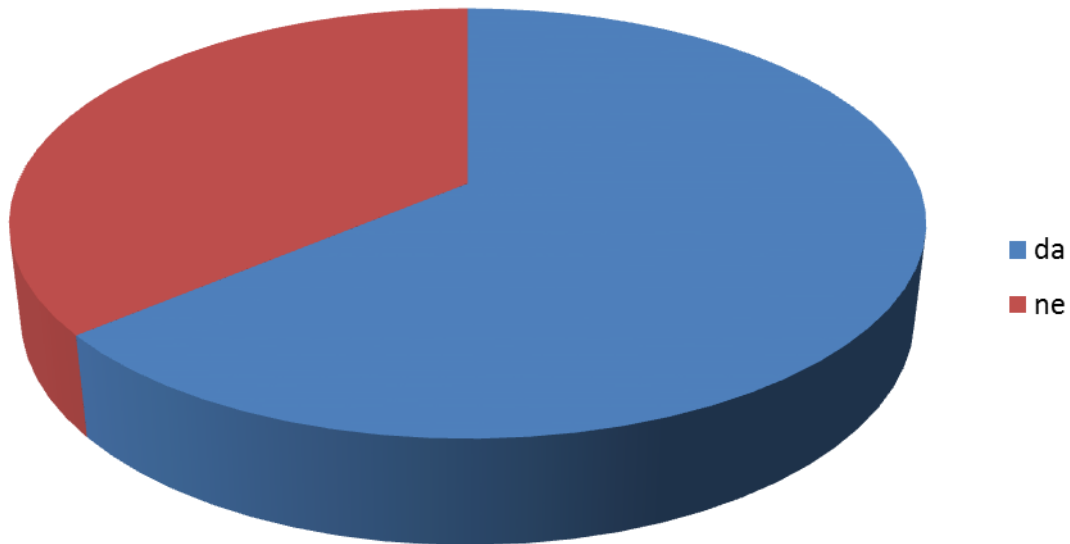
Večina anketirancev (61%) je odgovorila, da jim obstoječa oblika študija ne ustreza.

Iz omenjenih analiz lahko torej ugotovimo, da nasploh anketiranci v večini niso zadovoljni z trenutno obliko študija (predavanja, vaje, izpiti), najvišje pa ocenjujejo oblike dela, kjer je poudarek na individualnem delu. Kljub temu pa imajo tisti, ki so zadovoljni s trenutno obliko študija, višjo povprečno oceno kot tisti, ki niso, višja povprečna ocena pa se povezuje tudi z višjo oceno tako predavanj kot vaj in projektne delo, zato ne moremo potrditi, da ima individualni učni pristop pozitiven vpliv na uspešnost študija.

HIPOTEZA 2: *Virtualna učilnica oziroma e-študij, prilagojen posamezniku, bistveno skrajša čas trajanja študija.*

Graf 10.2: Študentsko delo

Ste v času študija opravljali kako študentsko delo?

Večina anketirancev je v času študija opravljala študentsko delo, študentskega dela ni opravljalo 36,1% anketirancev.

Anketiranci so poročali, da običajno preko študentskih servisov delajo 25,71 ur (s =10,36) na teden, pri čemer delajo največ 50 ur in najmanj 7 ur.

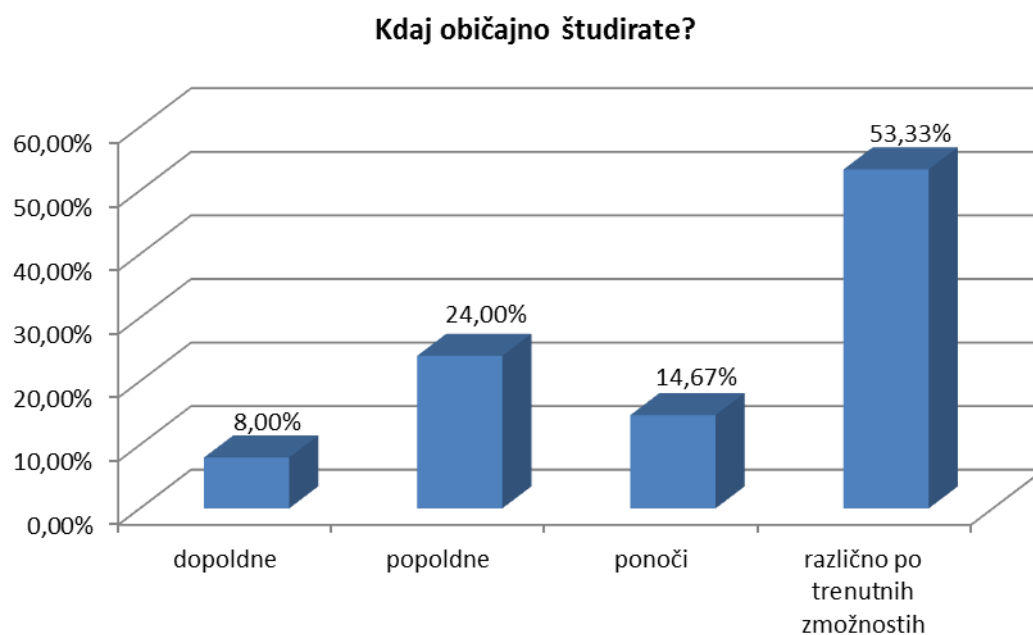
Tabela 10.5: Obseg študija

Korelacije					
	Hodim na vsa predavanja in vaje.	Hoditi na predavanja in vaje se mi ne zdi potrebno, študiram s pomočjo literature in zapiskov.	Nimam časa študirati, ker delam (študentsko delo).	Ne morem hoditi na vsa predavanja, ker urnik ni najbolj ustrezno sestavljen (predavanja in vaje so razporejene skozi ves dan).	Hodim samo na obvezne vaje.
Hodim na vsa predavanja in vaje.	1				
Hoditi na predavanja in vaje se mi ne zdi potrebno, študiram s pomočjo literature in zapiskov.	-,525**	1			
Nimam časa študirati, ker delam (študentsko delo).	-,540**	,502**	1		
Ne morem hoditi na vsa predavanja, ker urnik ni najbolj ustrezno sestavljen (predavanja in vaje so razporejene skozi ves dan).	-,565**	,522**	,643**	1	
Hodim samo na obvezne vaje.	-,746**	,466**	,491**	,540**	1

*p < 0,05; **p < 0,01.

S Pearsonovim koeficientom korelacije smo preverili povezavo med odgovori na trditve o obsegu študija anketirancev. Iz tabele 10.5 je razvidno, da obstajajo med vsemi spremenljivkami statistično značilne povezave ($p < 0,05$), in sicer se spremenljivka, da anketiranci hodijo na vsa predavanja in vaje, močno negativno povezuje s preostalimi spremenljivkami. To pomeni, da tisti, ki delajo preko študentskih servisov in ki se jim obiskovanje vaj ne zdi pomembno, vaj in predavanj ne obiskujejo redno. Med vsemi preostalimi spremenljivkami obstaja močna pozitivna povezava, kar pomeni, da tisti, ki delajo, hodijo samo na obvezne vaje, ne morejo hoditi na vsa predavanja, ker urnik ni ustrezno sestavljen, so pa tudi mnenja, da obiskovanje vaj niti ni potrebno, saj je dovolj učenje iz literature in zapiskov.

Graf 10.3: Čas študija

Večina študentov študira različno, po trenutnih zmožnostih, petina jih študira popoldne, najmanj pa jih študira dopoldne. Najmanj študentov študira dopoldne.

Anketiranci v povprečju študirajo 14,25 ure ($s = 12,19$) na teden, pri čemer nekateri na teden ne študirajo nič in so odgovorili z 0 ur, medtem ko največ študirajo 50 ur na teden.

Tabela 10.6: Izbira oblike študija

	Povprečje (x)	N	St. odklon (s)	t	Prostostne stopnje	p
klasično obliko študija	3,10	70	1,144	-2,42	69	,018
e-študij (študij na daljavo)	3,67	70	1,046			

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

S t-testom za parne vzorce smo preverili razliko v želji po obliki študija. Pokazala se je statistično značilna razlika ($p < 0,05$), in sicer bi v povprečju anketiranci raje izbrali e-študij (študij na daljavo) kot klasičen študij.

Tabela 10.7: Prednosti e-študija

	N	Povprečje (x)	St. odklon (s)
Ni prostorskih omejitev, večje število učečih.	68	2,82	1,221
Cenejši študij, ni stroškov z nastanitvijo, prevozom.	73	4,18	,822
Večja prožnost poteka študija v času, kraju in tempu.	74	4,32	,796
Večja interaktivnost.	73	3,71	,905
Hitrejši dostop do znanja iz različnih virov.	74	3,53	,910
Internacionalizacija študijskih programov.	71	3,68	1,039
Učni programi so bolj specializirani, tesno povezani z gospodarstvom.	69	3,22	1,235

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Med navedenimi možnostmi, so se anketiranci najbolj strinjali s trditvijo, da je zaradi e-študija mogoča večja prožnost, ter s trditvijo, da je študij cenejši, ni stroškov z nastanitvijo, prevozom. Najmanj so se strinjali s trditvijo, da ni prostorske omejitve pri večjem številu učencev. Glede na višino povprečij, ki je bila pri večini spremenljivk nad 3,5, lahko zaključim, da po mnenju anketirancev e-študij prinaša cenejši študij, večjo prožnost in interaktivnost, hitrejši dostop do znanja iz različnih virov in internacionalizacijo študijskih programov.

Tabela 10.8: Mnenje o e-študiju

	N	Povprečje (x)	St. odklon (s)
Bili uspešnejši.	72	3,25	,884
Bi hitreje končali študij.	74	3,11	,900
Bil študij dostopen širši populaciji.	73	3,84	,817
Bi se nekoliko razbremenil vaš urnik.	72	4,21	,855

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Kot najvišjo prednost e-študija so anketiranci ocenili razbremenitev urnika. Strinjali so se tudi s trditvama, da bi bil pri e-študiju študij dostopen širši populaciji in bi bili uspešnejši, glede trditve, da bi hitreje končali študij, pa so bili neopredeljeni in so na njej dosegli tudi najnižje povprečje izmed vseh navedenih možnosti.

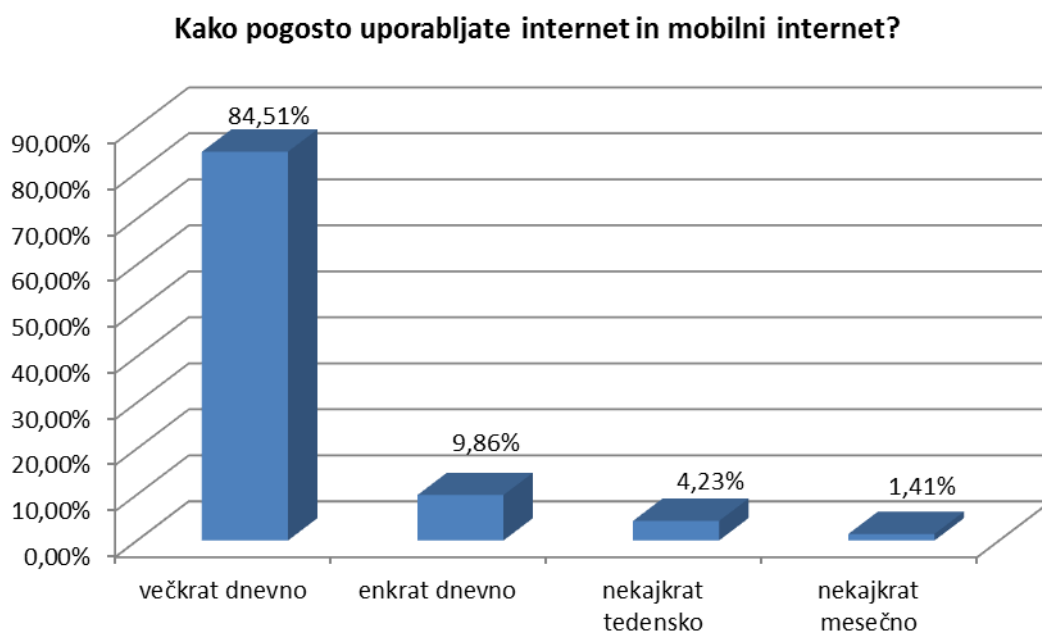
Večina anketirancev je neopredeljenih glede tega ali virtualna učilnica zmanjša trajanje študija, zato hipotezo 2 zavrnamo. Se pa kljub temu strinjajo s tem, da razbremeni njihov urnik in da so zato uspešnejši. Glede na to, da so v povprečju anketiranci poročali, da večina anketirancev opravlja študentsko delo, kar pa se povezuje s tem, da ne morejo hoditi na vsa predavanja in vaje, lahko sklepamo, da so to možni razlogi, da se študij podaljša.

HIPOTEZA 3: Učeči imajo osnove in predznanje za uporabo novih tehnologij.

Čas porabljen za IKT

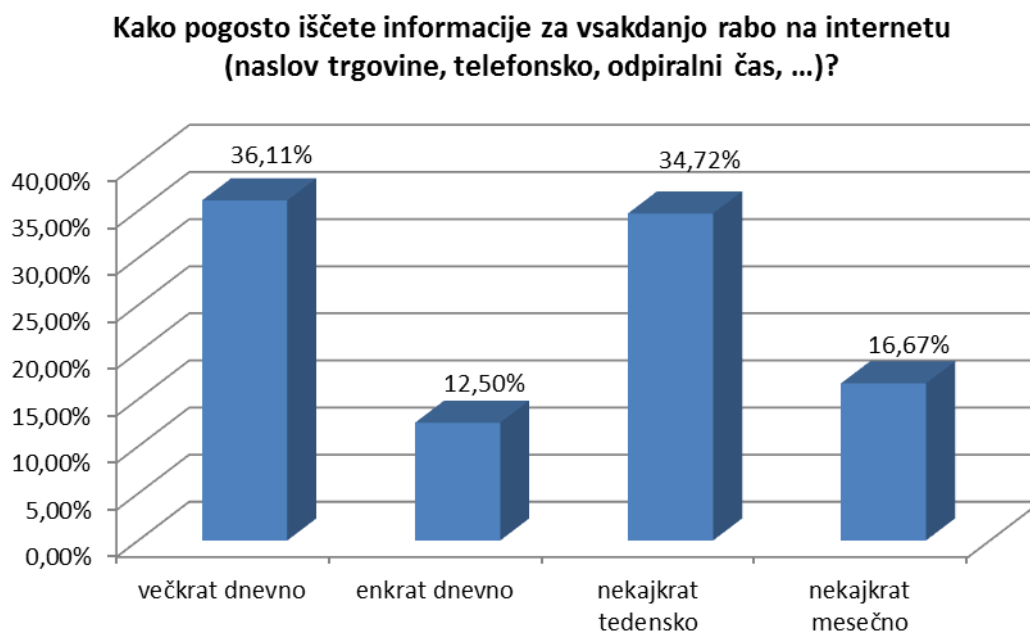
V povprečju anketiranci porabijo za zabavo na IKT 13,30 ure (s =10,59) na teden, za študij 7,52 ure (s =7,39) na teden in za delo 7,65 ure (s =11,81) ure na teden, iz česar lahko sklepamo, da na IKT za zabavo porabijo skoraj 2-krat več časa na teden kot za študij in delo. Maksimalno porabijo na IKT za zabavo 50 ur na teden in za študij ali delo 40 ur na teden. Nekateri anketiranci so tudi poročali, da na IKT ne uporabljajo za nobeno izmed navedenih oblik.

Graf 10.4: Uporaba interneta

Več kot 80% anketirancev je odgovorilo, da uporablja internet in mobilni internet večkrat dnevno, slaba 10% pa enkrat dnevno. Takšnih, ki bi internet uporabljali manj pogosto, je samo 5,64%.

Graf 10.5: Pridobivanje informacij s pomočjo interneta

Dobra tretjina anketirancev je odgovorila, da večkrat dnevno išče informacije za vsakdanjo rabo preko interneta, in prav tako dobra tretjina, da jih iščejo nekajkrat tedensko. Takšnih, ki bi internet uporabljali za iskanje informacij za vsakdanjo rabo samo nekajkrat mesečno, je 16,67%.

Tabela 10.9: Uporaba novodobnih tehnologij

	Odgovori	
	N	%
osebni mail naslov	73	100,0
digitalno potrdilo	39	53,4
Facebook profil	62	84,9
Twitter profil	15	20,5
Skype račun	48	65,8
Linkedin profil	12	16,4

Največ anketirancev uporablja osebni mail naslov, Facebook profil in Skype račun. Sledijo tisti, ki imajo digitalno potrdilo, najmanj anketirancev pa ima Twitter in LinkedIn profil.

Tabela 10.10: Medij za spremljanje aktualnih novic

	Povprečje (x)	N	St. odklon (s)	t	Prostostne enote	p
Elektronski medij	3,8243	74	,67624	6,962	73	< ,01
Neelektronski medij	2,9932	74	,71908			

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Spremenljivke, ki so sodile pod sklop, v katerem so anketiranci ocenjevali, kateri medij najpogosteje uporabljajo, da pridejo do aktualnih novic, smo z izračunom povprečja vseh spremenljivk, ki so sodile v posamezno skupino, razdelili v elektronski medij (TV, računalnik in prenosni telefon) ter neelektronski medij (časopis, družba (z interakcijo z drugimi ljudmi)). S t-testom za parne vzorce smo preverili, ali obstaja statistično značilna razlika v oceni obeh oblik medijev. Rezultati so pokazali, da obstaja statistično značilna razlika ($p < 0,05$), in sicer se anketiranci pogosteje poslužujejo elektronskih medijev v primerjavi z neelektronskimi za dostop do aktualnih novic.

Na podlagi omenjenih rezultatov lahko ugotovimo, da imajo učeči osnove in predznanje za uporabo novih tehnologij, saj pogosto uporabljajo tako internet kot mobilni internet, čeprav večino časa porabijo za zabavo in manj za delo in študij. Hipotezo 3 lahko tako sprejmemo.

HIPOTEZA 4: *Virtualna učilnica pomeni bistveno znižanje stroškov študija.*

Tabela 10.11: Čas in stroški povezani z študijem

	Koliko časa na običajen dan (h)	Kakšno razdaljo na običajen (km)	Koliko vas v povprečju meseč (€)	Koliko znaša vaša mesečna n (€)
Povprečje (x)	,875	38,866	77,358	60,519
St. odklon (s)	,6261	34,9553	53,7204	92,4398
Minimum	,0	,0	,0	,0
Maksimum	3,0	150,0	200,0	300,0

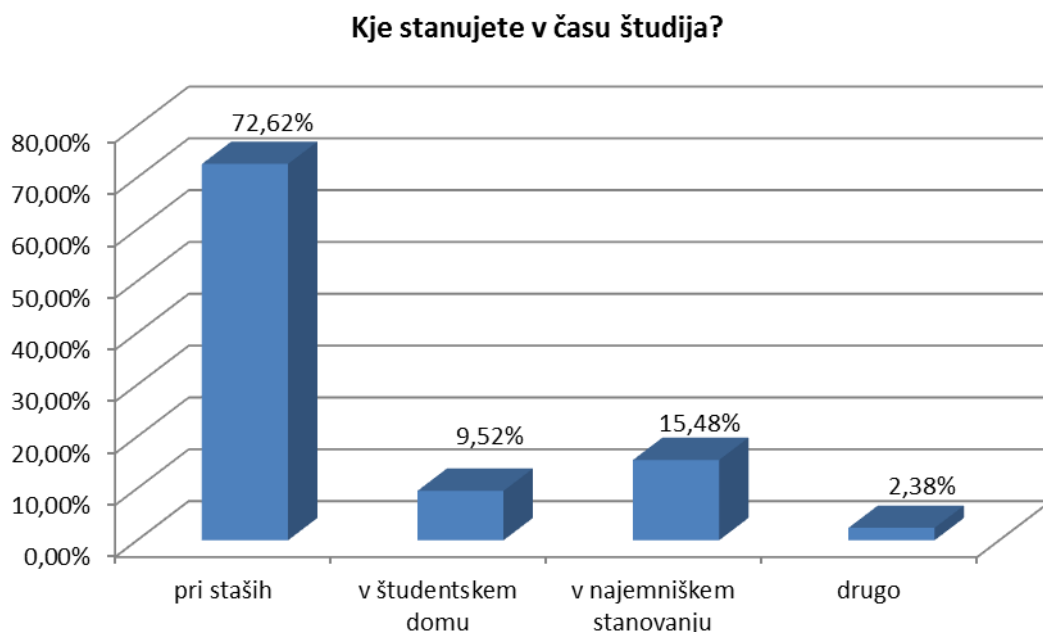
Anketiranci so navedli, da na običajen dan za prevoz na študij v povprečju potrebujejo 52,8 minute ($s = 37,8$) in prevozijo 38,87 kilometrov ($s = 34,96$). Največ anketiranci za prevoz porabijo 3 ure¹⁶ in prevozijo 150 kilometrov, nekateri pa za prevoz na študij ne porabijo nič časa in posledično tudi naredijo 0 kilometrov.

V povprečju anketirance prevoz na študij stane 77,36 € ($s = 53,72$), največ jih stane 200€, nekateri pa s prevozom na študij nimajo stroškov. Mesečna najemnina v povprečju znaša 60,52€ ($s = 92,44$), pri čemer nekateri porabijo za najemnino tudi 300€ na mesec.

Po raziskavi EVROŠTUDENT SI 2010, 51% študentov do mesta študija potrebuje več kot 30 min. 31% študentov mora premagati razdaljo 20 km ali več. Povprečni stroški za nastanitev za študente, ki ne stanujejo pri starših, so 197,43€. Stroški za prevoz pa so v povprečju 88,96€ (EVROŠTUDENT SI 2010 2016).

¹⁶ Maksimalno število ur je sicer vpisanih 20 ur, vendar mislim da gre za napako: ker je anketiranec premagal razdaljo 25 km, bi bilo bolj smiselno, da potrebuje 20 min, tako sem to vrednost spremenil v 0,33 ure. Pri tem vprašanju bi bilo verjetno bolje, če bi za mersko enoto uporabil minute.

Graf 10.6: Vrsta nastanitve v času študija

Večina anketirancev v času študija stanuje pri starših, šestina v najemniškem stanovanju in slaba desetina v študentskem domu.

Tabela 10.12: Primerjava klasičen dostop in virtualna učilnica

	Povprečje (x)	N	St. odklon (s)	t	Prostostne enote	p
Klasičen dostop	3,5878	74	,59885			
Virtualna učilnica	3,5473	74	,74101	,402	73	,689

Opomba: Meritve so bile narejene na 5-stopenjski Likertovi lestvici, pri čemer 1 pomeni, da se anketiranci sploh ne strinjajo, in 5, da se popolnoma strinjajo.

Spremenljivke, ki so sodile pod sklop, v katerem so udeleženci ocenjevali, kje najpogosteje pridejo do informacij, potrebnih za svoj študij, smo z izračunom povprečja vseh spremenljivk, ki so sodile v posamezno skupino, razdelili v klasičen dostop (predavanja (profesor), knjige (knjižnica)) virtualno učilnico (E-gradivo (literatura objavljena na spletu), Splet (wikipedija...)). S t-testom za parne vzorce smo preverili, ali obstaja statistično značilna razlika v oceni obeh oblik dostopa. Rezultati so pokazali, da ne obstaja statistično značilna razlika ($p > 0,05$), kar pomeni, da oba dostopa uporabljajo približno v enaki meri.

Ker so rezultati pokazali, da tako klasični dostop kot virtualno učilnico anketiranci uporabljajo približno enako pogosto, torej ne moremo trditi, da so stroški nižji. Hipotezo 4 moramo zavrniti¹⁷.

Rezultat me je najprej presenetil, vendar sem prišel hitro do zaključka, kje leži vzrok. V moji anketi so zajeti samo študentje, ki študirajo preko klasične oblike študija. V tem primeru pa sem torej ugotovil, da ni razlik v stroških, če študentje, ki študirajo s pomočjo klasičnih oblik študija, pri svojem študiju za podporo uporabljajo virtualno učilnico.

¹⁷ Objektivnejšo preverbo hipoteze bi lahko izvedel, če bi v anketo zajel še študente, ki študirajo na daljavo (prek e-študija). V anketi nisem preverjal načina študija ampak samo željo po izbiri med klasičnim in e-študijem. Potem bi lahko objektivno preveril porabljen čas za prevoz in stroške ter uporabo virtualne učilnice. Pri preverbi bi bilo smiselno upoštevati tudi druge stroške, kot so stroški kopiranja, gradiv in na primer čas, porabljen za izposojlo knjig in administracijska opravila.

11 Zaključek

Visokošolski programi že danes v dobršni meri koristijo prednosti IKT. V prihodnosti lahko pričakujemo še večjo implementacijo IKT v izobraževalni proces. Današnje generacije mladih tehnologija spremlja na vsakem koraku, temu se bo moral prilagoditi tudi izobraževalni sistem. E-izobraževanje klasičnega izobraževanja ne bo izpodrinilo. V raziskavi *Uporaba informacijske tehnologije v terciarnem izobraževanju* so prišli do zaključka, da je e-izobraževanje primernejša oblika od klasičnega izobraževanja za delovno aktivno prebivalstvo, posameznike z družinami oziroma vse, ki klasično obliko študija težko prilagodijo osebnim potrebam (Sulčič in Lesjak, 2003).

V anketi hipoteze o pozitivnem učinku individualnega učnega pristopa nisem potrdil. Sem pa prišel do ugotovitve, da je višina povprečne ocene povezana z zadovoljstvom učečega s posamezno obliko študija, bolj kot se učeči z obliko študija strinja, višja je ocena in obratno. Ključno je pripeljati znanje do učečega na način, ki mu ustreza. Učečemu je potrebno izoblikovati *kulturo lastne samorefleksije* in *kulturo samoizobraževanja* (Židan 2015). Ponuditi mu je treba na izbiro več različnih možnosti študija. Vodilo postmoderne didaktike mora biti nenehno preizkušanje novih didaktičnih prijemov. Učni procesi morajo biti akcijsko eksperimentalne narave. Učni pristopi morajo učiteljem predstavljati stalen profesionalen izziv (Židan 2015). Nove izobraževalne prakse naj bi učečemu razširile znanje tako po količini kot globini. Postmoderna didaktika naj bi učečega motivirala do te mere, da bi na osnovi svojih znanj generiral nova znanja. Uporaba IKT v izobraževanju naj bi spodbujala izobraževalne participacije vseh akterjev, vključenih v učni proces. IKT je ključni dejavnik pri vzdrževanju motivacije pri učečem. Postmoderne prakse se nagibajo v smeri individualiziranega, samoregulativnega učnega procesa (Židan, 2015).

Drugi problem je preobremenjenost študentov. Večina študentov ob študiju opravlja občasna dela. Časovno jim ne uspe uskladiti študija in dela. Tu sta dve poti. Omejiti je treba delo v času študija in s tem zmanjšati dostopnost študija socialno šibkejšim ali, druga pot, stopiti korak proti e-izobraževanju in poskrbeti za informatizacijo izobraževalno edukativnega procesa (Židan 2015). Premakniti posamezne učne procese v virtualno učilnico, kot so na primer predavanja ali govorilne ure. Tehnična infrastruktura je zadovoljiva, multimedijska pismenost pa tudi na zadovoljivi ravni. Raziskave pa tudi nakazujejo, da se z večjo uporabo IKT tehnologije v izobraževanju

internetna pismenost povečuje (Sulčič, 2011). Tudi iskanje informacij za študij se s knjižnih polic seli na medmrežje. Večjo pozornost bo potrebno nameniti tudi izobraževanju, kako ločiti kakovostne informacije od balasta.

Izobraževalni proces se vse bolj seli tudi v »virtualni družbeni prostor« (Židan 2015, 11), kjer se odpirajo povsem nove »edukativne prakse: ekološka vzgoja, potrošna vzgoja, medijska vzgoja, globalizacija edukacije, znanstvena vzgoja, vzgoja za smisel življenje in tako dalje« (Židan 2015, 11).

Večja uporaba IKT prinaša za učeče nižje stroške študija (e-gradiva, virtualna učilnica) in prihranek na času, za izobraževalne ustanove pa večjo preglednost v administraciji, stalen kontakt z učečimi in lažje analiziranje učnega procesa.

Pri nadaljnjem načrtovanju izobraževalnih sistemov bo potrebno upoštevati tudi dejavnik, ki ni nepomemben in ga ne smemo pozabiti in bo prav tako pomembno vplival na bodoči izobraževalni sistem. To je staranje prebivalstva. Rodnost pada, delež aktivnega prebivalstva se zmanjšuje. Zato bo še kako pomembno, kako oblikovati izobraževalno politiko v prihodnje in optimalno usmeriti mlade v izobraževanje, da ne bo na nekem področju premalo usposobljenega kadra, na drugem pa borba za premalo delovnih mest. Za izobraževanje Slovenija nameni 5,3 BDP¹⁸ (SURS, 2014), kakor kažejo trendi in sprejetje fiskalnega pravila, bo tega denarja vse manj. Vsak študent, ki zaključi študij in je prisiljen iskati delo v tujini, ker ga doma ne dobi, je propadla investicija države. Z manjšanjem sredstev za izobraževanje bo nujna večja fleksibilnost in odzivnost izobraževalnega sistema na povpraševanje na trgu dela.

Vendar tudi samo usklajevanje izobraževalnega sistema potrebam trga dela ni zadostno. Trg dela je kot živ organizem. Njegove zahteve se spreminjajo hitreje, kot pa mu lahko izobraževalni sistem sledi. Tudi če se je nekdo danes odgovorno in racionalno odločil za študij, nima nobenega zagotovila, da bo po končanem študiju še dobil zaposlitev. Dolžnost države je, da poskuša zagotavljati kakovosten izobraževalni sistem, ki bo razvijal nova generična znanja, mlade pa spodbujal k nabiranju neformalnih kompetenc.

Globalno demokratično okolje od posameznika zahteva stalno (vseživljenjsko) nadgrajevanje humanističnih znanj, spoznanj in spretnosti za aktivno globalno participacijo v globalizirani družbi tretjega tisočletja (Židan 2015).

¹⁸ Podatki za leto 2014.

12 Literatura

1. 24ur.com. 2016. *Zasvojenost s tehnologijo ali le prilagajanje novim družbenim normam?* Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/it/zasvojenost-s-tehnologijo-ali-le-prilagajanje-nenhno-spreminjajocim-se-druzbenim-normam.html> (15. julij 2016).
2. Barle, Andreja in Jana Bezenšek. 2006. *Poglavja iz sociologije vzgoje in izobraževanja: pregled sodobni socioloških študij, perspektiv in konceptov*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za menegment.
3. Bregar, Lea. 2002. *Razvojne možnosti e-izobraževanja v svetu in Sloveniji. Za boljšo prakso*. Dostopno prek: [file:///C:/Users/home/Downloads/Razvojne_URN-NBN-SI-DOC-3S07LPNH%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/home/Downloads/Razvojne_URN-NBN-SI-DOC-3S07LPNH%20(1).pdf) (14. julij 2016).
4. – – –. 2008. *Uresničevanje potencialov e-izobraževanja v izobraževanju odraslih*. Dostopno prek: <http://revije.ff.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/927/744> (14. julij 2016).
5. – – –, Margerita Zagmajster in Marko Radovan. 2010. *Osnove e-izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
6. Buchberger, Friedrich, Bártolo Paiva Campos, D. Kallos, J. Stephenson, Lucija Čok, ur. 2001. *Zelena knjiga o izobraževanju učiteljev v Evropi : kakovostno izobraževanje učiteljev za kakovost v vzgoji, izobraževanju in usposabljanju*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
7. Cerovšek, Dalia in Goran Lukič. 2013. *Problemska analiza položaja mladih na trgu dela v luči agende dostojnega dela*. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. Dostopno prek: http://www.sindikatzsss.si/attachments/article/1076/ProblemskaAnalizaPolozajaMladih_DecentProjectForDecentWork_SindikatiPlus.pdf (5. november 2013).
8. Cowley, Sue. 2008. *Kako mularijo pripraviti do razmišljanja*. Ljubljana: Modrijan.
9. De Bartolomeo, Marcello in Maurizio Tiriticco. 1997. *Vsebine in problemi sodobne pedagogike: antologija in razprave*. Nova Gorica: Educa.
10. DOBA Fakulteta. Dostopno prek: <http://www.visja.doba.si/si/visja-sola-in-studij/online-studij/> (15. avgust 2016).
11. Dolenc, Danilo, Uršula Iljaš Petrovič, Janja Povhe, Barica Razpotnik, Darja Šter in Tina Žnidaršič. 2010. *Demografska podoba Slovenije, 2008*. Ljubljana:

- Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: <https://www.stat.si/doc/pub/DemografskaPodobaSlovenije2008.pdf> (25. junij 2016).
12. Duerager, Andrea in Sonia Livingstone. 2012. *Kako lahko starši podpirajo varnost svojih otrok na internetu?*. Dostopno prek: http://safe.si/sites/safe.si/files/eukidsonline_starsevska_podpora.pdf (15. julij 2016).
13. *E-izobraževanje*. 2013. Učna gradiva, Interaktivni mediji 1. Narovoslovnotehniška fakulteta. Dostopno prek: [file:///C:/Users/home/Downloads/ulj_ntf_nt1_im1_sno_e_izobrazevanje_03%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/home/Downloads/ulj_ntf_nt1_im1_sno_e_izobrazevanje_03%20(1).pdf) (25. avgust 2016).
14. Eurostat. 2015. *Statistika informacijske družbe – gospodinjstva in posamezniki*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Information_society_statistics_-_households_and_individuals/sl#Uporaba_interneta (28. avgust 2016).
15. EVROŠTUDENT SI 2010. 2016. *Ekonomski, socialni, bivalni položaj in mednarodna mobilnost študentov v Sloveniji*. Maribor: Univerza Maribor. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/Visoko_solstvo/Eurostudent_SI_2010.pdf (28. avgust 2016).
16. FDV. Dostopno prek: <http://www.fdv.uni-lj.si> (23. avgust 2011).
17. Ferligoj, Anuška. 1997. *Osnove statistike na prosojnicah*. Ljubljana: samozaložba.
18. Gabrič, Aleš. 2009. *Sledi šolskega razvoja na Slovenskem*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
19. Gaebel, Michael, Veronika Kupriyanova, Rita Morais, Elizabeth Colucci. 2014. *E-learning in European Higher Education Institutions*. European University Association. Dostopno prek: http://www.eua.be/Libraries/publication/e-learning_survey (3. avgust 2016).
20. Justinek, Anica in Anton Žnidar. 2010. *Povezovanje sfere dela in šolstva*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno prek: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/Publikacije/Povezovanje_sfere_dela_in_solstva.pdf (30. april 2012).
21. Kecojević Kos, Živa in Slavko Gaber. 2011. *Kakovost v šolstvu v Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
22. Košak, Klemen. 2013. Šolnine niso prava rešitev. *Mladina* 9. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/120923/solnine-niso-prava-resitev/> (3. maj 2013).

23. Lapuh Bele, Julija. 2011. *Izhodišča za pripravo smernic za izvajanje študija na daljavo*. RS Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno prek: http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Impletum_Izhodisca_za_pripravo_smernic_za_izvajanje_studija_na_daljavo.pdf (28. avgust 2016).
24. Lavrič, Andreja. 1999. Raziskava o uporabi multimedijskih računalniških programov. *Sodobna pedagogika* 50 (3):162–174.
25. Lobe, Bojana in Sandra Muha. 2011. *Internet v vsakdanjem življenju slovenskih otrok in mladostnikov*. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: http://passthrough.fw-notify.net/download/537656/http://safe.si/sites/safe.si/files/mladinanetu_porocilo.pdf (15. julij 2016).
26. Marentič Požarnik, Barica. 2000. *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
27. Miglič, Gozdana. 2005. *Načrtovanje usposabljanja v državni upravi: analiza potreb po usposabljanju in evalvacija učinkov usposabljanja*. Ljubljana: Upravna akademija.
28. Musek Lešnik, Kristjan in Bergant Katra. 2001. *Samoevalvacija v vzgojno-izobraževalnih organizacijah*. Inštitut za psihologijo osebnosti.
29. Nacionalni inštitut za javno zdravje. 2016. *Zasvojenost z igranjem računalniških iger med slovenskimi osmošolci*. Dostopno prek: <http://www.nijz.si/sl/zasvojenost-z-igranjem-racunalniskih-iger-med-slovenskimi-osmosolci> (13. avgust 2016).
30. Novak, Bogomir. 2009. *Prenova slovenske šole*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
31. Ovsenik, Ana. 2014. *Peter Debeljak: Ne maturantje, izgubljena generacija so 30-letniki*. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/rubrikon/siolov_intervju/2014/06/peter_debeljak.aspx (20. junij 2014).
32. Plevnik, Tatjana. 2011. *Vlaganja v izobraževanje in učinkovitost izobraževanja*. Eurydice Slovenija. Dostopno prek: http://www.eurydice.si/index.php?view=article&id=3883%3Avlaganja-v-izobraevanje-in-uinkovitost-izobraevanja-marec-2011&option=com_content&Itemid=355 (5. november 2013).
33. *Priporočilo evropskega parlamenta in sveta, o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje*. 2006. Ur. l. EU 2006/962/ES. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32006H0962> (25. junij 2016).
34. Pureber, Tjaša. 2014. Nastaja nova izgubljena generacija. *Zurnal24.si*, 1. april.

- Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/nastaja-nova-izgubljena-generacija-clanek-228430> (20. junij 2014).
35. R.A. 2013. *OECD Slovenijo poziva k bolj ambicioznim reformam*. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2013/02/oecd_slovenija_pokojninska_reforma_trg_dela.aspx (25. april 2013).
36. Radovan, Marko. 2010. Vpliv dejavnikov samoregulativnega učenja in starosti na uspešnost pri študiju. *Sodobna pedagogika* 5. Dostopno prek: file:///C:/Users/home/Downloads/Vpliv_URN-NBN-SI-DOC-FD4TKELK.pdf (28. avgust 2016).
37. *Spodbudimo učno uspešnost slovenskih mladostnikov*. 2013. Pedagoški inštitut. Dostopno prek: http://rao111a.pei.si/wp-content/uploads/sites/3/2013/11/Znanstveni-posvet_PI_sporocilo-za-medije.pdf (28. avgust 2016).
38. Statistični urad Republike Slovenije. 2014. Javni izdatki za formalno izobraževanje v Sloveniji v 2014. Dostopno prek: <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5751&idp=9&headerbar=7> (29. avgust 2016).
39. Sulčič, Viktorija in Dušan Lesjak. 2003. *Uporaba informacijske tehnologije v terciarnem izobraževanju*. Dostopno prek: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6486-07-1/069-078.pdf> (28. avgust 2016).
40. – – –. 2011. Računalniška in internetna pismenost slovenske mladine. *Uporabna informatika* XIX (3). Dostopno prek: <https://es.scribd.com/document/68977829/Ra%C4%8Dunalni%C5%A1ka-in-internetna-pismenost-slovenske-mladine> (28. avgust 2016).
41. Štarkl, Darja. 2008. *Izobraževalni programi na trgu dela*. Ljubljana: CPI. Dostopno prek: <http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Publikacije/CPI%20Izobrazevanje.pdf> (30. april 2012).
42. Štefanc, Damijan, Jasna Mažgon in Danuša Škapin. 2011. *Z učnimi gradivi do kakovostnega znanja: poročilo o evalvaciji empirične raziskave in racionalne evalvacije: značilnosti in uporaba učnih gradiv v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno prek: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/evalvacija/Z-ucnimi-gradivi_www.pdf (29. april 2012).
43. T.K.B. 2009. *Mladi vse bolj zasvojeni s tehnologijo*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/znanost-in-tehnologija/mladi-vse-bolj-zasvojeni-s-tehnologijo/212433> (15. julij 2016).

44. Trunk Širca, Nada in Miha Pauko. 2004. *Kakovost v visokem šolstvu: poročilo Nacionalne komisije za kvaliteto visokega šolstva 2003*. Koper: Fakulteta za management.
45. *UNIQUe - European Universities Quality in e-Learning*. Dostopno prek: <http://unique.efquel.org/about/> (15. avgust 2016).
46. Valenčič, Erik. 2009. Najbolj neumna generacija. *Mladina* 36. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/48217/> (4. november 2013).
47. Vasev, Ivo. 2012. *Velike obljube in skrite pasti e-izobraževanja*. Dostopno prek: <https://infosrc.wordpress.com/2012/06/13/velike-obljube-in-skrite-pasti-e-izobrazevanja/> (27. julij 2016).
48. Vistoropski, Nika. 2013. Vesna Vuk Godina: Tridesetletnice. Tragična slika. *Ona*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/druzba/panorama/vesna-vuk-godina-tridesetletnice-tragicna-slika.html> (20. junij 2014).
49. Wakounig, Vladimir. 2000. Učenje z novimi mediji – perspektive vzgoje in pouka. *Sodobna pedagogika* 51 (3):10–21.
50. *Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1)*. Ur. l. RS, št. 79/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200679&stevilka=3449> (27. julij 2006).
51. Zgaga, Pavel. 2002. *Šolsko polje: teme iz filozofije edukacije in edukacijskih strategij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dosegljivo prek: <http://www.pef.uni-lj.si/ceps/knjiznica/doc/zgaga-solsko-polje.pdf> (12. maj 2011).
52. Žakelj, Amalija. 2005. Od opazovanja do znanja. V *Od opazovanja do znanja, od znanja h kompetencam*, ur. Anka Zupan, 46–48.
53. Židan, Alojzija. 1996. *Metadidaktično poučevanja in učenje družboslovja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
54. – – –. 2004. *Za kakovostnejša družboslovna znanja: didaktični in znanstveni prispevki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
55. – – –. 2007. *Vzgoja za evropsko demokracijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
56. – – –. 2009. *Vzgoja za evropsko demokracijo: vzgoja mladih za demokracijo v 21. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
57. – – –. 2015. *Temeljne značilnosti postmoderne didaktike družboslovja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Priloga: Anketa o izobraževanju in študentskem delu

Pozdravljeni.

Sem Marko Mandelj, absolvent družboslovne informatike na FDV, Univerze v Ljubljani. Vaše sodelovanje v anketi bo prispevalo h kakovosti in objektivnosti rezultatov, zato vas vljudno prosim, da na anketo odgovorite v celoti.

Anonimnost je zagotovljena, podatki, ki jih bom dobil z raziskavo, bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene ter objavljeni le v agregirani obliki. Anketa traja približno 10 minut. Prosim vas, da odgovarjate zbrano in upoštevate navodila, ki so napisana pri vprašanjih.

1 – moški 2 – ženski

Leto rojstva: _____ Smer študija: _____

Povprečna ocena do sedanjega študija: _____

V kateri omrežni skupini imate stalno prebivališče?

01	02	03	04	05	07
----	----	----	----	----	----

Kje stanujete v času študija?

1	pri starših
2	v študentskem domu
3	pri sorodnikih
4	v najemniškem stanovanju
5	drugo:

Koliko časa na običajen dan porabite za prevoz na študij? Čas: _____

Razdalja: _____

Koliko vas v povprečju mesečno stane prevoz na študij? _____

Koliko znaša vaša mesečna najemnina? _____

Ste v času študija opravljali kako študentsko delo?

1	da (pojdite na vprašanje »#«)
2	ne

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Za študentsko delo se nisem odločil/a ker:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti- niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Mi ni treba (sem ekonomsko neodvisen/a).	1	2	3	4	5	9
b) Večino svojega časa porabim za študij.	1	2	3	4	5	9
c) Bi mi zmanjkalo časa za prostočasne dejavnosti.	1	2	3	4	5	9
d) Ni primerne ponudbe na trgu	1	2	3	4	5	9

Koliko ur v običajnem tednu delate? _____

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Na izbiro študentskega dela je odločilno vplivala:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti- niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Dober zaslužek.	1	2	3	4	5	9
c) Da lahko prenesem to kar se učim, v prakso.	1	2	3	4	5	9
d) To, da lahko nabiram izkušnje za poznejšo zaposlitev.	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Kako močno se strinjate s spodnjimi trditvami?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti- niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Na trgu je dovolj ponudbe študentskih del za uporabo mojih družboslovnih znanj.	1	2	3	4	5	9
b) Po končanem šolanju se bom zaposlil/a v podjetju, kjer trenutno delam.	1	2	3	4	5	9
c) Uspešnost (povprečna ocena, število opravljenih dejavnosti) študija, mi je v času opravljanja študentskih del padla.	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Na kaj je pri vas študentsko delo najbolj vplivalo?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	ni- ni	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Manj časa je bilo za študij.	1	2	3	4	5	9
b) Poslabšalo je kvaliteto študija, izdelkov. (ocene, kvaliteto seminarских, štrevilo opravljenih dejavnosti)	1	2	3	4	5	9
c) Praktične izkušnje z dela lahko nato prenesel v študij.	1	2	3	4	5	9
d) Zaradi študentskega dela bom imel boljše možnosti zaposlitve, ko končam študij.	1	2	3	4	5	9
e) Če delam, sem ekonomsko neodvisen.	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. V kakšnem obsegu poteka vaš študij?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti- niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Hodim na vsa predavanja in vaje.	1	2	3	4	5	9
b) Hoditi na predavanja in vaje se mi ne zdi potrebno, študiram s pomočjo literature in zapiskov.	1	2	3	4	5	9
c) Nimam časa študirati, ker delam (študentsko delo).	1	2	3	4	5	9
d) Ne morem hoditi na vsa predavanja, ker urnik ni najbolj ustrezno sestavljen (predavanja in vaje so razporejene skozi ves dan).	1	2	3	4	5	9
e) Hodim samo na obvezne vaje.	1	2	3	4	5	9

Obstoječa oblika študija (urnik, predavanja, vaje, izpiti) mi ustreza.

1	da
2	ne

Koliko ur v običajnem tednu namenite za študij? _____

Kdaj pobičajno študirate?

1	dopoldne
2	popoldne
3	ponoči
4	različno po trenutnih možnostih

Kje običajno študirate?

1	doma
2	v službi
3	med prevozom (vlak, avtobus)
4	knjižnici
5	na fakulteti

Na lestvici, kjer 1 pomeni sploh mi ne ustreza in 5 pomeni zelo mi ustreza, prosim ocenite posamezno obliko/način študija, koliko vam ustreza.

	sploh mi ne ustreza	mi ne ustreza	3	4	zelo mi ustreza	ne vem
a) Predavanja.	1	2	3	4	5	9
b) Vaje - Študij v manjših skupinah.	1	2	3	4	5	9
c) Timsko delo.	1	2	3	4	5	9
d) Projektno delo.	1	2	3	4	5	9
e) Seminarske naloge.	1	2	3	4	5	9
f) Raziskovanje – pod mentorstvom.	1	2	3	4	5	9
g) Praksa – delo na terenu.	1	2	3	4	5	9
h) Učenje iz literature.	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Kje naj pogosteje pridete do informacij potrebnih za svoj študij?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	ni- ni	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Predavanja (profesor).	1	2	3	4	5	9
b) Knjige (knjižnica).	1	2	3	4	5	9
c) E-gradivo (literatura objavljena na spletu)	1	2	3	4	5	9
d) Splet (wikipedija...)	1	2	3	4	5	9
e) Praktične izkušnje. (študentsko delo)	1	2	3	4	5	9

Imate doma širokopasoven dostop do interneta?

1	da
2	ne

Koliko ur v običajnem tednu porabite za računalnik, tablico ali pametni telefon?

za zabavo	
za študij	
za delo	

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Kateri medij najpogosteje uporabljate za spremljanje aktualnih novic?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	ni- ni	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Časopis.	1	2	3	4	5	9
b) TV.	1	2	3	4	5	9
c) Računalnik.	1	2	3	4	5	9
d) Prenosni telefon.	1	2	3	4	5	9
e) Družba. (z interakcijo z drugimi ljudmi)	1	2	3	4	5	9

Kako pogosto uporabljate internet in mobilni internet?

a) večkrat dnevno
b) enkrat dnevno
c) nekajkrat tedensko
d) nekajkrat mesečno
e) redkeje kot nekajkrat mesečno

Prosim, povejte, ali imate naslednje stvari?

	1 - da	2 - ne
osebni mail naslov		
Digitalno potrdilo		
Facebook profil		
Twiter profil		
Skype račun		

Kako pogosto iščete informacije za vsakdanjo rabo na internetu (naslov trgovine, telefonsko, odpiralni čas,...)?

a) večkrat dnevno
b) enkrat dnevno
c) nekajkrat tedensko
d) nekajkrat mesečno
e) redkeje kot nekajkrat mesečno

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvama. Če bi lahko izbirali način študija bi se odločili za?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti-niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) klasično obliko študija	1	2	3	4	5	9
b) e-študij (študij na daljavo)	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Katere prednosti e študija so vam najbližje?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti-niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Ni prostorskih omejitev, večje število učečih..	1	2	3	4	5	9
b) Cenejši študij, ni stroškov z nastanitvijo, prevozom	1	2	3	4	5	9
c) Večja prožnost poteka študija v času, kraju in tempu.	1	2	3	4	5	9
d) Večja interaktivnost	1	2	3	4	5	9
e) hitrejši dostop do znanja iz različnih virov.	1	2	3	4	5	9
f) internacionalizacija študijskih programov	1	2	3	4	5	9
g) učni programi so bolj specializirani, tesno povezani z gospodarstvom	1	2	3	4	5	9

Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh se ne strinjam in 5 pomeni popolnoma se strinjam, prosim, ocenite, koliko se strinjate oziroma ne strinjate z naslednjimi trditvami. Menite da bi z e študijem...

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti-niti	se strinjam	popolnoma se strinjam	ne vem
a) Bili uspešnejši.	1	2	3	4	5	9
b) Hitreje končali študij.	1	2	3	4	5	9
c) Bil študij dostopen širši populaciji	1	2	3	4	5	9
d) se nekoliko razbremenil vaš urnik.	1	2	3	4	5	9